

ETLAR CARIT

BJØRNEÆT:

NATIONALHISTORISK

ROMAN

Etlar Carit

Bjørneæt: Nationalhistorisk Roman

«Public Domain»

Carit E.

Bjørneæt: Nationalhistorisk Roman / E. Carit — «Public Domain»,

Содержание

»S. M.«	6
HÖLANDSSLAGET	13
EN NORGES SØN	21
FØR STORMEN	27
FRA BJØRNEHIEN	31
BRÆNDETYVEN	37
Конец ознакомительного фрагмента.	38

Carit Etlar

Bjørneæt: Nationalhistorisk Roman

Om OLE SVENDSEN BAKKE fortælles i »Carit Etlars Minder« følgende:

En af hans (Brosbølls) tidligste Erindringer fra Hjemmet er, at der paa Væggen i Storstuen hang et Billede af Ole Svendsen Bakke, den tapre Klokke fra Id, der blev berømt som Partigænger i den store nordiske Krig under Karl den Tolvtes Indfald i Norge. Formodentlig er Ole Svendsen Bakke Farfader til Brosbølls Moder, den norske Præstedatter, Ursula Svendsen, og saaledes i dobbelt Forstand Stamfader til vor danske »Gjøngehøvding«, idet Duften af den tapre Klokkers Bedrifter saa at sige aflagredes i dette Hjem.

Der fortælles at Drengen Carl plejede at krybe op i Sofaen, for ganske rolig paa sine Knæ at ligge og betragte Billedet. En Aften sagde han meget rørt, da han blev commanderet iseng:

»Jeg lover Dig, Du Mand fra Id,
Jeg skal Dig ligne med al min Flid.«

»S. M.«

Nordost for Frederikshald i den sydøstlige Deel af Norge bryder Tisteelvns Tilløb sig dundrende Baner mellem Fjeldene, snart i skummende Fossefald, snart i sindigere Løb, indtil den efter Skonningfossens lange Vandfald, og forenet med Oplanden rige Vandaarer, som en ret anseelig Flod glider gennem Staden Frederikshald, for tilsidst gennem de saakaldte Vasdrag at strømme ud i sidere Egne og finde sit Udløb i Havet gennem Svinesund lidt Nord for Dynekilen og den svenske Skjærgaard.

Oppe i de uveibare og mørke Skove Nord for Frederikshald laa i Vinteren 1716 to rødmalede Træhuse paa hver sin Side af en Kløft, der sendte et altid skummende Tilløb til Tisteelven. Træhuset tilhøre var stort og grundmuret med tilhørende rødmalede Stolpebode. I Norge reises sædvanlig endnu i Dag disse Boder paa Stolper til Opbevaring af Fødemidler, Flæsk, Korn, Fladbrød, Tyndbrød o. s. v., for at sikre Forraadene mod Rotterne. Naar Fjælebroen til et saadant Stolpehuus er optrukken, danner det en uangribelig Fæstning for de talrige og graadige Gnavere.

Det andet Huus var mindre, Døren sad skjævt, Væggene heldede, og det havde ingen Stolpebod.

En Morgen i December susede det høitidsfuldt gennem Fyrretræsskoven oppe i Fjeldødet. Taagen laa endnu som et blaaligt, uigjennemsigtigt Slør over Dalen. En ung Pige stod paa Fjeldskrænten; hendes gyldne Haar lyste i den opgaaende Sol omkap med de glødende Fyrretræssammer. Det rødlige Skjær over Egnen tog til, blev klarere og varmere; Skov og Fjeld og Pige smeltede sammen i en rødmeende Harmoni.

»Sippedeia!« lød et jodlende Raab fra den anden Side af Kløften. Den unge Pige foer sammen, men rørte sig ikke af Stedet.

»Dukkeneia!« lød Raabet atter med de lifligste Strubelyde og Klunk. »Dukkeneia!« svarede Ekkoet oppe og nede. Den unge Pige blev staaende ubevægelig og stirrede ud mod Solen; hendes Kinder bleve lidt rødere, hendes Blik fik et spændt Udtryk. Morgenvinden susede gennem Skoven og rystede en Regn af frossen Riim over hendes blottede Hals og Arme.

»Sol er oppe, Olaug! Toppen din gløder omkap med Furuen!« raabte en høivoxet, guulhaaret Dreng fra Stalddøren ovre paa det store Huus.

»Ja, Sol er oppe!« raabte Pigen og kastede kjækt Hovedet tilbage. »Snart staaer Norges Rige i Flamme. Nede i Frederikshald fortalte de i Gaar, at ret nu bryder Svenskekongen Carl ind over Grændsen. Agt Du paa, at ikke din Top bliver rød af dit eget Blod, Guttens min!«

»Hurra, Sol er oppe, Guldtop!« jublede Drengen og gjorde et Hop i Veiret med en betegnende Gebærde med begge Hænder op til sit Haar.

»Jeg vilde ønske, det var Dig, som havde det gule Haar,« raabte Pigen, mens Taarerne banede sig Vei over hendes friske Kinder.

»Hvorfor det, vesle Olaug?«

»Jeg skulde saavist aldrig lade Dig høre ondt derfor, Halvor,« svarede Pigen og vendte sig for at gaa.

I det samme kom en bredskuldret Mand til Syne i Stalddøren bag Drengen. Det var den rige Bonde, Halvor Bjørnstad, en høi, sværlemmet Kæmpe med graanende Haar og buskede Øienbryn. En skarp Fold mellem Øinene gav ham et barsk Udtryk, som forhøiedes af hans brede, furede Pande og bydende Holdning.

»Du passer ikke din Gjærning,« sagde Manden og rynkede Brynet. »Tømmeret ligger i Dynger paa begge Sider af Elven; ned og bring det i Drift igjen!«

»I Gaar trak jeg to Tylfter i Land,« sagde Drengen og skuttede sig; »nu er det ikke Tid at slaaes med Byfolket dernede, al den Stund Svensken samler sig ved Grændsen og bryder ind i Landet. Nu Øxen paa Nakken og Kniven i Bæltet – ind paa dem, Fatter! hug dem – stik dem! – saa i Fossen med dem. Det er det Tømmer, vi Nordmænd nu skal flaade ud til Skagerak.«

»Til din Gjerning, Dreng!« sagde Faderen og hævede Haanden.

Halvor skottede til Olaug, som endnu stod i Døren derovre. Hendes slanke Skikkelse tegnede sig skarpt mod den mørke Baggrund, et Billede paa Ungdom, Livskraft og straalende Sundhed.

»Jeg maa først ind og have noget til Davre, Fatter,« sagde Halvor; »lidt Æg og lidt Kjødmad, det liver op, for jeg er saa sulten.«

Faderen trak paa Skulderen, Halvor smuttede ind ad Stalddøren, hvorfra et jodlende »Sippedeia!« lød ud mod det røde, faldefærdige Gjenbohuus.

»Hvorledes staaer det til med din Madmoder i Dag?« raabte Manden over til Olaug, som endnu stod i Døren.

»Det er vist paa det sidste med hende,« svarede Pigen med skjælvende Læber.

Manden hentede to Fjæle, som han lagde over Kløften, og gik med sikre Skridt over den gyngende Bro. Pigen traadte til Side og lod ham gaa ind i den lave Bjælkeloftsstue. Der herskede stor Armod, men Renlighed i det lille Kammer, Knaposte stode paa en Hylde langs Væggen, Bundter af tørrede Urter hang ned fra Bjælkerne; indenfor den grønne Glasrude blomstrede nogle Gyldenlakplanter og sendte en stærk Duft ned over en gammel, hentæret Kvindeskikkelse, der laa i en Seng ved Vinduet.

»Saa langt er det nu kommet med Dig, Søster Ulle, fordi Du ikke vilde følge mit Raad,« ytrede Manden og satte sig hos den Syge.

Et taknemmeligt Smil gled over den Døendes indfaldne Ansigt.

»Godt Du kom; jeg maatte tale med Dig, inden der bliver løst op for mig. Har Du hørt noget fra Børnene?«

Manden rystede paa Hovedet.

»Dine Børn og altid dine Børn! De bleve din Ulykke, Søster Ulle, de duede ikke; det kommer af den Opdragelse, de fik herhjemme. Nu har Du slidt Dig op for dem, og hvad har Du for det? Din Datter sender Dig sit Skjændselsbarn herhjem i Pleje, Olaug derude. Du tog mod hende og bragte Vanæren under Tag. Dine to Sønner ere Døgenigter og flakke om som andet Fantefolk, Jørgen med sin Fidel paa Nakken, den anden er paa de lange Reiser; imens ligger Du herhjemme, fattig og hjælpeløs. Hvad har Du nu for dit lange Liv i Offer og Forsagelse?«

»Tal ikke saa, Broder Halvor,« udbrød den Syge og reiste sig med et lysende Blik fra de dybe Øienhuler; »jeg har jo min inderlige Kjærlighed, jeg har Mindet om dem, da de vare smaa og trængte til mig og hang ved mig, jeg har Træet herudenfor, hvor Jørgen med sin Tollekniv ridsede mit Navn, S. M.; han troede, at jeg hed »Søde Mo'er«, den kjære Dreng! Det staaer der endnu at læse; jeg kan see det i Barken herfra, hvor jeg ligger. – Olaug, som Du kalder et Skjændselsbarn, er min Alderdoms Støtte, en brav og kjærlig Pige; i hende finder jeg lidt igjen af alle tre Børn. – Tro mig, gode Halvor, den lever ikke sit Liv forgjæves, som lever det for andre. – Det var heller ikke for at tale om mig,« vedblev den Syge og sank tilbage i Puderne, »at jeg bad Dig komme herover. Det var om Dig selv, jeg vilde tale. Din Hustru, Mari, var herovre i Gaar.«

»Har hun beklaget sig?« spurgte Halvor barsk.

»Nei, Mari klager ikke; hun holder for meget af Dig, Halvor, paa sin blide, stilfærdige Maade. Hun har aldrig ret forstaaet dit mørke, ubøielige Sind. Nu, Du ligger i Krig med det hele Frederikshald dernede, knuges hun til Jorden.«

»Jeg ligger ikke i Krig,« foer Bjørnstad op; »jeg tager mig blot selv til Rette med de Midler, som staa til min Raadighed, siden Byens danske Embedsmænd ikke godvillig ville gjøre deres Uret god mod mig. Til det skeer, er min Haand imod dem alle.«

»Og deres imod Dig. – Din Hustru ærer Dig og seer op til Dig som et Barn efter Foraarsolen herinde i den mørke Furuskov. Men alt maa bøje sig til Jorden i din Nærhed, Halvor. Det har været saa, siden Du var lille; Du lærte aldrig at bøje din stive Nakke. Mari gaaer til Grunde. – Husk, Du har kun hende i den hele Verden at helde dit Hoved til. Vær mild mod hende, Stakkel; hun behøver saa lidt – et Smil, et opmuntrende Ord, saa lyser hele Fjeldet for hende. – Nu rynker Du din Pande;

men Døden giver mig Mod til at sige Dig Sandheden. Tænk herpaa, naar jeg er borte – for hendes – for din egen Skyld.«

Den gamle Kone gispede efter Luft og fortsatte derpaa hurtigt, som om hun frygtede for ikke at faae Tid til at fuldende:

»Gaa hen og træk Skuffen ud derhenne i Bunden af Skabet.« Hun fremdrog fra sin rynkede Hals et Seilgarn med en blankslidt Jernnøgle.

Broderen aabnede Skuffen.

»Tag de tre Kasser til Dig,« sagde den Syge; »i hver af dem ligger lige mange Sparepenge til Børnene; i Ulles er der fire Sølvskilling mindre end i Brødrenes. Hun vil ikke tage det ilde op, naar hun hører, vi maatte bruge dem til Apothekermedicin forgangen. Giv dem hver en Kasse med deres Moders Velsignelse; nu kan jeg ikke mere for dem hernede.«

»Du har opsparet alle disse Penge!« udbrød Bjørnstad forundret; »Du har nægtet Dig selv Alt, Føde, Klæder, Pleie, for blot at skrabe sammen til de Utaknemmelige, som herhjemme bragte os Alle Skam, og som aldrig besøgte Dig, siden de droge ud i Verden!«

»Hvad Magt laa der vel paa mig?« svarede Konen. »Hvad troer Du, en Moder føler, naar hun sidder hjemme i den forladte Rede, i sin lune Stue, mens Børnene tumles om derude og maaske savne Alt, mens Fremmede see koldt og hjerteløst paa dem? Hvad troer Du saa er bedst, at spise et Æg eller lægge det hen, til Snesen er fuld, og sælge den og gemme Pengene i Kassen dør? Nei, seer Du, naar Bien fløi hjem med Honning til Kuben derude, saa holdt jeg af den; det var jo til mine Børn, den sankede i Huus. Naar Hønen kaglede, takkede jeg hende; det var jo for at mætte mine Børn, den lagde sit Æg. Naar Stormen fældede de tørre Grene i Skoven, saa hilste jeg den velkommen; det var jo Kvas, jeg kunde bære paa min Ryg til Staden og sælge til Smaaafolk. – Tro Du mig, Broder, de Kasser har været min bedste Lykke, min varmende Kakkelovn, siden Børnene forlode mig. Havde jeg blot naaet at faae dem fulde! – Det er nu forbi – velsign dem, Herre Fader, – bøi Dig, Halvor, – Olaug – «

Den Syge sank sammen og udaandede. Der var een trofast Modersjæl flere hos Gud.

Da Bjørnstad lidt efter gik ud gennem Stegerset, stod Olaug støttet op til Brædevæggen med tilbagelænet Hoved og stirrede taareløst frem for sig. Hun havde hørt Alt, hvad der taltes i Stuen. Hun vidste jo nu, at hun var et »Skjændselsbarn«, og at hendes eneste Ven var gaaet bort.

En Uge senere sade Mo'er Ulles tre Børn samlede i samme Stue. Kirkeklokken i Id Sogn havde ringet til Lig. Skjøndt der ikke blev betalt mere end for almindelig Begravelse, havde Klokken kimet en halv Time i den klare Høiluft. Det var en Hæder, som sjældent blev andre end Storbønderne til Deel. Ringeren, Ole Svendsen Bakke fra Id, gav den afdøde Enke denne sidste Hilsen af fuldt Hjerte, det hørtes paa de manende Knebelslag mod den norske Malm.

Der var det ved den Kirkeklokke i Id, at den ikke ringede til Høitid taktfast og pligtmæssigt som andre Søndagsklokker. Egnens Folk standsede gjerne og lyttede og forstode, hvad den Klokke fortalte: Engang imellem hamrede den sin Lyd haardt og koldt ud over Sletten: »Javist,« sagde gamle Mo'er Mari, »det er Storbonden Aarud, som med Pengeknoen banker paa Himmerigsport.« – Eller Tonerne løde som en Moders Hulken, trøstesløse dybe Suk, som en Sjæl, der græder sig tildøde, – saa pludselig svandt Toneklangen hen smeltende blidt, som om den forsikrede, at nu hvilede den Lille hos Gud. – Den Klokke i Id Kirke havde Guds Stemme inde, for det var en gudfrygtig Mands Hjerte, Ole Svendsen Bakkens, der slog i dens Malm.

Nu var Klokken forstummet. Der var trykkende stille i den lave Stue. For Bordenden sad en pyntet, halvgammel Kvinde, der urolig speidede ud gennem det tilfrosne Vindu paa Sneen, der hobede sig op i bløde Dynger og maaskee spærrede Veien til Frederikshald inden Aften. Hendes spidse Træk røbede, at hun havde været smuk i yngre Dage, en Fylde af rødligt Haar omgav efter Tidens Mode hendes Ansigt i Bukler og Krøller, over hvilke en saakaldet Fontange kneiste, et høit Stillads af Staaltraad, dækket af Sløifer og Voxperler og Blonder, som her i den sørgelige Anledning bestod af sort Flor.

Denne besynderlige Mode var i Frankrig opstaaet ved, at Frøken de Fontanges Lokker en Dag paa Jagten i Ludvig den Fjortendes Selskab havde løsnet sig i Vinden, hvorfor hun samlede dem med et bredt Silkebaand, hvis Sløifeender faldt ned over hendes Pande og vakte den kongelige Herres Beundring. Dermed var Moden fastslaaet og herskede i stedse voxende Excentricitet til Aaret 1714 imod Kongens Ønske. Da fremtraadte paa et Hofbal en skøn Englænderinde med lav Frisure, og paa een Nat blev Fontangen banlyst, hvilket Kongen forgjæves ved Magtbud og Spotterier havde søgt at opnaae.

Heroppe i den nordiske Afkrog skulde der mere til for at ryste Fontangens skrækkelige Herskermagt.

»Hvad kan Morbroder Bjørnstad egentlig ville os?« udbød hun utaalmodig og hakkede i Gulvet med sine høie Hæle. »Hvor kan det falde ham ind at stævne os sammen heroppe midt i den strenge Vinter? Min Patron, velfornemme Kjøbmand Walck, tilgiver det aldrig, om jeg kommer hjem med Snue.«

Henne ved Væggen sad Skipper Daniel og græd. En høilydt Snøften kom igjen med regelmæssige Mellemrum, mens han saae op mod Loftet, hvor Uroen, der hang i en Traad under Bjælken, var i uafbrudt Bevægelse som Samvittighedsnaget i den fiirskaarne Sømands Indre.

»Aa ja, aa ja, lille Motter, hvorfor kunde Du ikke ogsaa holdt ud, til jeg fik bygget mit rare Huus nede paa Tangen ved Svarte-Jansund, saa skulde Du have faaet dine magelige Dage – aa ja, aa ja! – Sikke Søsken, jeg arme Mand har faaet!« foer han pludselig op og slog i Bordet. »Mens jeg var ude paa de lange Reiser og tænker paa ingen Verdens Ting og slider for at komme hjem til vor lille Mo'er som Skipper paa egen Skude, saa har I ladet hende forkomme heroppe i Sult og Elendighed! Sikke Søsken, jeg Ulyksalige dør har faaet! Det forvindes aldrig.«

Den svære Mand rystede af Sindsbevægelse.

Søsteren betragtede ham med Ringeagt.

»Daniel taler som altid med om Ting, han ikke forstaaer,« sagde hun. »Hvad vilde min velfornemme Patron sige, om jeg i Tid og Utid føitede af min Plads som velbestaltet Huusbestyrerinde for at besøge min fattige Slægt? Hun havde jo desuden sin rige Broder Bjørnstad derovre, og Jørgen har ogsaa besøgt vor Mo'er ifjor. Han paastod, at hun havde det godt nok. Nu maa han staa ved sit Ord.«

Jørgen, en høi og bredskuldret Mand omkring de tredive Aar med blaa, aabenhjertige Øine og et guulbrunt Kindskjæg, og som hidtil havde siddet taus paa Sengekanten og stirret paa Moderens tomme Leie, saae op og nikkede.

»Jeg staaer ved mit Ord. Da jeg sidste Sommer besøgte vor lille Mo'er, bad hun mig hilse Eder, at hun havde det godt; det var hendes glædeste Tanke, naar det gik os Alle vel. Hun led heller ingen Nød, sagde hun; alt, hvad hun bad mig om, da jeg gik, var at spille vor Vuggeviser, fra vi vare smaa, for hende paa min Fidel. Det gjorde jeg, og jeg blev ved at spille den for hende, mens jeg steg ned ad Bjerget. Mo'er blev staaende paa Pynten og saae efter mig; saa rakte hun sin krogede Arm i Veiret – Det var sidste Gang, jeg saae hende.«

»Ih nei, hvad siger Du: havde vor Mo'er en kroget Arm?« spurgte hans Søster Ulle og saae mod Døren, som om hun ventede Nogen.

»Ja, Mo'er holdt meget af at staae derude paa Pynten og see ned over Veien; hun ventede altid, at nogen af os skulde komme. Saa skyggede hun for Øinene med Haanden for at see des længere. En Dag i Oktober sidstgangen stod hun nok for længe derude – Efteraarsstormen, forstaaer I! Da hun gik ind, kunde hun ikke rette Armen, og siden tog Gigten den og hele Kroppen.«

Der blev stille i Stuen, underligt, uhyggeligt stille. De tre Søsken syntes at undgaa at see hinanden i Øinene, Daniel begyndte igjen at snøfte, Ulle gjøs af Kulde og aandede paa Rudens Frostblomster, for at see ud, Jørgens Blik hvilede atter paa Moderens tomme Seng. En snigende Iiskulde syntes lidt efter lidt at stivne de tre Søsken, som her vare forsamlede for første Gang i mange Aar. Maaskee begyndte det at gaa op for dem, hvad de havde mistet for bestandig.

Lidt efter knirkede Sneen udenfor; Halvor Bjørnstad traadte ind uden at banke paa Døren og trampede Sneen af sine Støvler. Bagefter ham kom en spinkel middelhøi Kvinde, indhyllet i et uldent Shawl, mellem hvis Folder et blegt Ansigt frygtsomt speidede. Hun nikkede med et venligt Smil til de Tilstedeværende og saae sig om efter et Sæde.

»Moster kan saa rart sidde her hos mig,« udbrød Ulle deeltagende og gjorde Plads paa Bænken.

»Du sætter Dig dør, Mari,« sagde Bjørnstad og pegede med Tømmelfingeren over Skulderen mod Jørgen. Hans Hustru lod sig lydig glide ned paa Sengekanten.

Bjørnstad stillede en grønmalet Kasse paa Bordet og aabnede den. Idet han fremdrog de tre Æsker, som den Døende havde betroet ham, kastede han et gennemtrængende Blik under de buskede Bryn paa de forsamlede Søsken. En foragtelig Trækning om Munden røbede hans Stemning, idet hans Øine langsomt gled op over Ulles opstadsede Hovedpynt.

»Eders Moder hilser Jer,« begyndte han med dyb Røst. »Hun var en ærlig og stræbsom Kone, som hviler med Hæder dernede i den bjørnstadske Familiegrav. Havde hun fulgt mit Raad, var det gaaet bedre. Jeres Moder levede sit Liv i syg Kjærlighed og døde af den Længsel og Sorg, hendes Børn voldte hende.«

Daniel foer op.

»Det skal Morbro'er nødig sige;« raabte han hulkende; »det svier saa svært her i min Hjertekule, – hvor kan Morbro'er sige mig Fader- og Moderløse saadant noget paa?«

Bjørnstad fortsatte uden at ændse denne Afbrydelse:

»Her er de Penge, hun tog fra sig selv, for at skrabe sammen til Jer, som aldrig havde noget til hende. Een Moder kan føde ti Børn; men ti Børn kan ikke føde een Moder; det slaar til. Skam faae det Land, der bærer slig Yngel! – Dør – tag Jeres Blodpenge og Jer Moders Velsignelse. Der hænger en Taare ved hver Søsling. Gaa og giv den ud til Jert Fjas og Skjørlevnet. Der glider et Suk og et sorgfuldt Smil mellem Jeres Fingre, naar I øde denne Skat. Maatte den købe Jer karsk Blod i Aarerne; det, I har, duer ikke!«

Bjørnstads Stemme steg for hver Sætning, han udslyngede; der lød en Skjælven i den Torden, hvormed han syntes at ville overdøve sin egen Bevægelse. Lyden af hans mægtige Røst gjenslød under det lave Bjælkeloft, hvor Uroen svingede paa sin tynde Traad. Dermed vendte Bjørnstad de Forsamlede Ryggen og gik mod Døren.

Ulle reiste sig. Hendes skarpttegnede røde Kinder havde efterhaanden antaget en blaalig Farve, hendes Hud gultnede under den blaa Sminke, medens de talrige Skjønhedspletter dirrede paa hendes skjælvende Træk.

»Tøv lidt, Morbro'er Bjørnstad!« udbrød hun med en skjærende Stemme, der forstærkedes i dertil beleilige Øieblikke til et arrigt Hviin; »tøv lidt, Du, som saa stursk sætter Dig til Høibords over Andre. Nu skal Du høre et sandt Ord i rette Tid. Jeg husker Dig nok, Bjørnstad derovre i Storgaarden, Du med den haarde Haand og de buskede Petersillebryn, som jog os Børn i Krogen. Vi husker grant, naar Mo'er slog sine Arme om os alle tre, for at redde os fra din Knortekjæp. Nu staaer Du her igjen og rynker dine graa Børstebryn og haaner os i vor Sorg og tramper os ned under din Jernsko. Men see, her staaer jeg; nu er det ikke længer tre rædde Børneunger, Du har for Dig. – Hvem er Du selv? En Bjerggrøver kalde de Dig nede i Staden, En, som tager sig selv til Rette og sætter sig over Lands Lov og Ret. Du stjæler Byfolkets Tømmer heroppe af din Fos, hugger Kommunens Mærke bort og sætter dit Øxemærke deri, og naar de stævne Dig for Retten, møder Du ikke. Tag Dig i Agt! Forgangen sagde min fornemme Huusbond, at nu bliver Du lyst fredløs, forstaaer Du: fredløs? Du bliver fældet som Ulven i Skoven, – Morbroder Bjørnstad, hører Du? Du bringer Skjændsel over din Slægt! Vi fornægte Dig – jeg, velagtede Huusholderske hos høifornemme Kjøbmand Walck, fornægter Dig, Du Barneskjænder – Bjerggrøver – Du – «

Ulles Stemme var gaaet over i uartikulerede Hviin. Bjørnstads Hustru vred uafbrudt sine Hænder. Han selv var standset midt i den lave Dør; hans spottende Blik hvilede paa Ulle.

»Ja, vi maa sandfærdig skamme os nede i Frederikshald – sikken Morbroder jeg arme Mand dør har faaet!« stønnede Daniel og knyttede sine brede Næver.

Jørgen reiste sig fra Moderens Leie.

»Javist, Du var altid streng, Morbroder,« sagde han; »men Du var retfærdig. Du slog haardt, men i rette Tid. Jeg var bange for Dig; men jeg holdt af Dig. – Hold saa Mund, I Andre, for det er alligevel sandt: vi have været daarlige Børn mod en god Moder. – Nu bliver jeg herhjemme og stiver lidt af paa vor faldefærdige Stue og retter lidt op med det samme paa mig selv. – Lad dem kun Alle sige om Morbroder Bjørnstad, hvad de vil, jeg siger god for ham.«

Bjørnstads Blik hvilede gjennemtrængende paa Jørgen.

»Farvel herinde!« sagde han, da Jørgen tav, med en lav og særegen Betoning, vinkede til sin Hustru at følge efter og gik tilbage mod sit Huus over den gyngende Bro. Da han var kommen over, sparkede han til Fjælene; de gled bragende fra Klippe til Klippe og forsvandt i Fossen.

»Det var godt, at Hans Stormægtighed endelig fik Sandhed at høre,« sagde Ulle og rettede Falbeladerne paa sit struttende Fiskebeensskjørt. – »Kan Daniel saa see, at vor Moder ikke led Nød,« vedblev hun og veiede sin Arvepart i Haanden; »jeg vidste nok, at hun var en fornuftig og sparsommelig Kone med Been i Næsen. – Ja, nu har vi vist ikke mere her at gjøre. Følg mig til Kanen, som holder nede under Fjeldet, kjære Brødre; jeg maa hjem, inden Mørket falder.«

Daniel greb sin Pengekasse og rystede den; hans Sindsbevægelse var mindsket betydelig.

»Det pure Sølv – det pure Sølv! Sikken en Motter, jeg har haft! Det er et rare Tilskud til Fartøiet, for sandt at sige har jeg fattige Pjalt endnu ikke faaet meget paa Kistebunden – halioho – !«

Han greb sig til Munden midt i Opsangen, spyttede en Skraa ud, saae sig andægtig om i Sørgestuen og kastede et Slængkys med sin venstre, røde Haand mod Sengen, idet han gik mod Døren.

Ulle havde aabnet Skabsdøren, fremtog Moderens graa, uldne Shawl og svøbte sig deri; derefter aftog hun omhyggelig sin vaiende Hovedpynt og bandt med en stor Hagesløife Moderens sorte Kirketørklæde omkring sin tyndhaarede Isse, undersøgte tilsidst Bordskuffen, der kun indeholdt nogle slidte Hornskeer og Knive. Hun nikkede til Jørgen og forlod Stuen.

Udenfor paa Fjeldpynten stod Olaug.

Ulle standsede, betragtede hende med et usikkert Blik; saa tog hun en rask Beslutning og gik hen mod hende.

»Er det Olaug?« spurgte hun og lod forbauset sit Blik glide over den slanke Skikkelse, indtil hun standsede ved det ligblege Pigeansigt med de store, funklende Øine, som med et umiskjendeligt Udtryk af Uvillie mødte hendes beundrende Blik.

Olaug veg et Skridt tilbage mod Fjeldskrænten og udbrød med skjælvende Røst:

»Ja, Moder, jeg er Olaug, vor Families Skjændselsbarn!«

Ulle foer sammen som ramt af en Piskesnert. Jørgen var fulgt med ud i det Frie, for at see Ulle kjøre bort. Han blev et taust Vidne til Moderens og Datterens første Gjensyn.

Ulle maalte den kjække Pige med et hvast Blik og sagde:

»Jeg seer, min gamle, svage Moder har ikke magtet at tugte Dig med Ferle og Riis. Du skal høre nærmere fra mig om nogen Tid .«

Dermed vendte hun Olaug Ryggen og begav sig til Kanen, som kort efter førte hende og Daniel mod Frederikshald.

Da Olaug blev alene, svigtede hendes Mod. Hun sank i Knæ og strakte høit hulkende Armene mod Fossen.

»Bedstemoder, – Bedstemoder!« hviskede hun i Overmaal af Fortvivlelse og Forladthed; »tag mig til Dig – dit Skjændselsbarn længes hjem til Dig.«

Hun bøiede sig dybere over Afgrunden, som om hun søgte den gamle Kone i Dybet; det var dog i Himlen, hun skulde finde hende.

I det samme følte hun en kraftig Haand paa sin Skulder, og en mild Stemme udbrød:

»Bedstemoder sender mig til Dig, Olaus. Du bliver nu hos mig, til vi finde noget bedre for Dig. – Kom med ind og hjælp mig at rydde op i vor gamle Stue. – Vi To have meget at snakkes ved om – om hende.«

Olaus saae op. Jørgen stod bøiet over hende med et sørgmodigt Udtryk, Mormo'ers Udtryk, i sit mandige Ansigt.

Nede fra Fossens klippesprængte Leie lød Norges evige, storladne Nationalhymne, mægtig og enevældig gennem Fyrreskovens Susen, den samme Melodi for den Sorgbundne som for den Glade, for Liv og Død.

Olaus reiste sig og gik foran Jørgen ind i Stuen. Bedstemoderen havde svaret hende.

HÖLANDSSLAGET

Den 8de Marts 1716 vare de øverstbefalende Officerer ved de norske Tropper, udsendte for at forsvare det søndenfjeldske Norge mod Carl den XIItes forventede Indfald i Landet, forsamlede i Höland Præstegaard, der laa nogle Miil fra den svenske Grændse, omgivet af klippefuld Skov, der gjennemfuredes af utallige Bække og Fosser. Sneen laa dyb og haardfrossen i Fyrreskoven og dækkede Kløfter og Indsøer. Hist og her havde Bjergvinden feiet Sneelaget tilside, hvorved sorte, speilblanke Iispletter kom til Syne over de stille Skovvande. Der lød en høitidelig manende Alvorsrøst ud fra Skovtykningen over de aabne Jorde, der laa nærmest Gaarden.

Den stærke Kulde havde oversaaet Præsteboligens smaa Glasruder med Iisblomster. – Inde i Storstuen sade Officererne bænkedes om Bordet. Oberst Kruses korte, sværlemmede Skikkelse og barske Hoved ragede op ved Bordenden; omkring ham sade Oberstlieutenant Bryggemann, Capitain v. Heinen, Major Emhausen, Sørenskriver Wexelsen og flere andre. En osende Olielampe hang ned fra Bjælkeloftet og oplyste de alvorlige Mænd med et rødtligt, usikkert Skær.

En vis Uro prægede de veirbidte Træk. Hver Gang, Døren gik op og Pigerne indbar dampende Fade med duftende Retter, vendtes alle Blikke mod Aabningen med et spændt Udtryk, som om vigtige Efterretninger vare i Vente. Derefter fortsattes Samtalen i et dæmpet og afveiet Sprog, betydningsfulde Spørgsmaal og Svar udvexledes.

Af og til lød Patrouillens taktfaste Skridt udenfor i den knirkende Sne. Der var Farens Uhygge i Luften.

Et aabent Brev laa paa Bordet foran Brigadeer Kruse; det var dettes Indhold, som blev drøftet og var vel egnet til at vække Eftertanke. Capitain Sarpsborg havde nemlig fra den nærliggende Fæstning Basmo sendt denne Skrivelse til Major Emhausen med Underretning om, at Kongen af Sverrig skulde være opbrudt Dagen forud, den 7de Marts, fra Holmedal med en veludrustet Armee og havde overnattet ved Kirkeby, en halv Miil fra den norske Grændse.

Drøftelsen af denne tydelige Forklaring vakte imidlertid, besynderligt nok, blot Usikkerhed og Meningsforskjel om Sagens virkelige Forhold.

Oberst Kruse ytrede til Emhausen:

»Jeg bliver ved min Paastand. Svenskekongens Indfald er næppe saa nær forestaaende, som Bønderne have rapporteret til Capitain Sarpsborg. Disse Rygter have jo nu cirkuleret siden først i Januar. Hvor skulde Kong Carl herinde faae Proviant til sin Armee? Guds Død, det vilde være for dumdristigt selv af ham at gjøre Indfald i dette Klippeland ved Vintertid.«

Major Emhausen rystede paa Hovedet.

»Disse kraftige Aarsager forhindre næppe Carl den Tolvte; mulig troer han netop desaarsag at finde vort Land i uforberedt Forsvarstilstand. Han veed, at vore Regimenter ere i Danmark; Hjælp derfra kan næppe forventes paa Grund af ustadig Vind og besværlig Transport.«

»Javist,« udbrød Kruse med hævet Røst og støttede sin knyttede Haand mod Bordet; »javist, Messieurs, Kong Carl, den Vovehals, brænder efter hos os at gjenvinde de Laurbær, han nys tabte i Pommern. Vi bør ikke være for sikre. Men hidtil ere alle Efterretninger, vi have modtaget af Egnens Folk, saare upaalidelige; i Gaar brændte alle Varder rundtom paa Urskougs Høider, og alligevel laa Svensken endnu i Aftes rolig om Holmedal.«

»Efter min Formening er der større Sandsynlighed for, at han drager ad Skaane til end drister sig til at overfalde os,« ytrede Bryggemann og strakte Benene fra sig. »Jeg kom hertil for første Gang i Gaar, siden det er blevet mig anbetroet at forsvare denne Egn. Jeg forefinder ufremkommelige Veie, gyngende Broer og snevre Kløfter. Her vil Forsvar blive mig en let Sag. Nei, Svensken vover sig ikke herind. I Nat kunne vi idetmindste sove trygt nok; jeg trænger haardelig til at hvile ud i Præstekonens Dyner.«

Brigadeer Kruse tilkastede den Talende et irettesættende Blik og gjentog: »Ikke for sikre, Messieurs!«

I det samme traadte en Gefreider ind i Stuen og meldte, at et ungt Kvindfolk begjærede at tale med den Øverstbefalende; hun bragte vigtigt Nyt.

»Flere Røverhistorier fra Egnens Folk!« udbrød Kruse utaalmodigt. »Lad hende træde ind. I disse Tider bør man høre alt Snak og selv skjelne mellem Sandt og Usandt.«

»Ja, lad hende komme ind,« gjentog Bryggemann, strakte sine Been i høie Kravestøvler ud paa Gulvet og slog et Smæk med Tungen. »Ungt Kvindfolk bringer altid godt Nyt.«

Gefreideren lod Døren staa; en slank Pigeskikkelse kom til Syne i Aabningen. Skarsneen tindrede endnu i hendes Pelstrøie og i de tætte Krøller, der stak frem under Nationaldragtens Hue og indrammede hendes friske Ansigt, der i Øieblikkets Spænding var blegt, medens hendes Blik fløi hen over de forsamlede Officerer.

»Træd nærmere og fremsiig uden Frygt dit Ærinde,« sagde Kruse.

Olaug – det var hende – nærmede sig med opreist Hoved og skjælvende Læber.

»Fjenden er over os i denne Nat!« udbrød hun stakaandet; »ret nu staaer han paa Vandet Rømen, tre Mile herfra, saa tæt som Græs.«

»Seer vi det!« udbrød Kruse. »Har hun selv seet Svensken?«

»Ja, jeg saae et herligt Syn,« udbrød Pigen og løftede sit lysende Blik; »Heltekongen Carl knælede midt paa Marken imellem sine Mænd – det saae høitideligt ud. Saa steg Bønnen fra Alles Læber i den stille Aften, høiere og høiere – det lød tilsidst som et Skrig efter Seier op mod Vorherre. Saa sprang Kongen op, og Fanerne vaiede under den graa Himmel, og Hornene blæste, mens han steg til Hest og red forud for alle Andre herind i Landet med en lille Trop Ryttere.«

Officererne saae til hverandre; nogle rystede vantro paa Hovederne, andre smaalo over Pigens Forklaring.

»Hvorledes har Du kunnet observere alt dette saa nøie?« spurgte Kruse.

»Jeg var i et Ærinde for Klokker Bakke oppe i Fjeldene over Holmedal hos gamle Kari Ranetry; paa Veien did kom jeg Svenskehæren nær og fløi saa hid for at vare vore Folk i Tide.«

Kruse gjorde et utaalmodigt Tegn til sin Adjutant, som indførte det her meddelte i sin Journal. Bryggemann fløitede og klirrede med sine Sporer.

»Hvilken Vei kom Du hid?« spurgte Obersten.

»Den nærmeste, gennem Naddem Passet. Svenskerne drage over Eid.«

»Hvad er Eid?« spurgte Bryggemann. »Det kunde være ganske rart, om man havde sat mig lidt ind i Egnens Terrainforhold, siden man betroer mig at forsvare den.«

»Eid er det Pas, som fører til Skoven ind ad Sverrig til.«

»Død og salte Plage, vi maa naturligviis snarest besætte de Passer mandsstærkt, Major Emhausen,« udbrød Bryggemann. »Hvorfor har Ingen tænkt derpaa? Jeg staaer jo her som fremmed og ukyndig Mand.«

»Javel, Hr. Oberst,« svarede den Tiltalte; »det omtalte Pas ligger flere Miil herfra.«

»Flere Miil?« gjentog Bryggemann beroliget. »Saa kan der umuligt blive noget af at besætte det i Nat. I Morgen tidlig bemande vi Passerne og lade de øvrige Folk trække sammen her paa Pladsen fra deres spredte Nattekvarterer. Forstaaer han?«

»Javel, Hr. Oberst!« Adjutanten slog de sporeklirrende Hæle sammen.

Olaug traadte dristig frem til Bordet.

»I tage det ikke ilde op, Hr. Høvidsmand,« udbrød hun med blussende Kinder; »men de Passer maa besættes strax. Fjenden er ellers over os, før Dagen gryer.«

Kruse gik heftig frem og tilbage, som om han var Bytte for vexlende Betragtninger.

»Dit Navn?« spurgte Bryggemann.

»Olaug.«

»Dit Slægtsnavn?«

»Olaug,« gjentog Pigen med tydelig Usikkerhed.

Kruse bemærkede hendes Forlegenhed. Den bestyrkede hans Mistillid til hendes Udsagn.

»Det har sin Rigtighed, Olaug hedder hun,« sagde Fogden og reiste sig halvt i Sædet; »hun hedder blot Olaug – af visse Grunde.«

»Giv Pigen en halv Daler og lad hende gaa,« sagde Brigaderen til Adjutanten.

Olaug skjød Haanden med Pengestykket tilbage og gik mod Døren.

»Vil Du ikke have Pengen, min Glut?« spurgte Bryggemann og strøg sin Knebelsbart. »Hvad har Du ellers gjort Dig al den Uleilighed for?«

Olaug vendte sig i Døren. En flammende Rødme havde afløst hendes Bleghed. Hun kastede Hovedet tilbage, mens Taarer tindrede i hendes Øine.

»Jeg har varet Jer, fordi jeg er en norsk Pige, som kun hedder – Olaug!« brød det frem over hendes dirrende Læber; dermed ilede hun ud.

Et jodlende »Sippedeia!« lød efter hende i Mørket, da hun forsvandt i Skoven.

Officererne saae raadville paa hverandre.

»Dette her lader til at blive Alvor, Hr. Brigadeer,« ytrede Major Emhausen henvendt til Kruse. »Hvad befaler Hr. Brigaderen?«

Kruse vedblev at gaa heftigt op og ned ad Gulvet uden at svare.

»Jeg mener, vi bør snarest samle vor Bataillon her paa Pladsen,« sagde Bryggemann. »Hvad ligner det, naar vi kan blive overfaldne her i mit Hovedkvarter, at have vore Folk spredte i Nattekvarter i en halv Miils Omkreds? Hvordan skal jeg kunne holde Stand paa denne Maneer?«

»Igaar tændte Befolkningen Signalbaalene fra Fjeld til Fjeld – det hed sig, Fjenden var brudt ind i Landet,« ytrede Kruse og standsede ved Bordenden. »Vore Tropper maatte patrouillere den hele Nat til ingen Nytte – ere overanstrengte. Pigen farer vel igjen med overspændt Snak, har naturligviis taget feil af Svenskens udsendte Spioner og mener, at det er et fjendtligt Indfald. Hvad maa de tænke i Christiania, om vi nu atter i Nat gjør blind Allarm og tænder Farebaalene?«

Kruse talte i korte Udbrud, der røbede hans egen Usikkerhed.

»Lad min Slæde kjøre frem.«

Major Emhausen traadte frem for Brigaderen og gjentog sit Spørgsmaal: »Hvad befaler Hr. Brigaderen?«

Kruse standsede, idet han gik mod Døren, betragtede ham med et gennemtrængende Blik og sagde:

»I har mine Ordre, I saavelsom alle I Andre, Messieurs. Hver især maa nu handle efter Conduite, som det sømmer sig dygtige Officerer. Feltraabet er »frisk«. Ved den mindste Fare affyres et Signalskud for at samle Mandskabet. Hermed Gud befalet.«

Kruse forlod Stuen og steg i Slæden.

Himlen var overtrukket; mellem forrevne Skyer kastede Maanen sit blege Lys over Snemarken og den susende Skov. Enkelte Soldatergrupper stode i Gaarden og talte lavmælt sammen. De rettede sig og gjorde Honneur. Et Piskesmæld lød skarpt som et Pistolskud, og Kruses Slæde foer af Sted ind mod Skoven over den knirkende Snee for at bringe Brigaderen til hans Kvarter, Lehnsmandsgaarden i Østby.

Den modige Kriger anede næppe, at han nogle Timer senere vilde faae Leilighed til at udfolde alt sit Heltemod og gjensee Præstegaarden i meget forandrede Omgivelser.

»Det var en rar Besked til at faae Forstand af,« sagde Bryggemann spottende, da Døren lukkedes efter Kruse. »Her lader han mig sidde midt i den vildfremmede Egn og paalægger mig at handle efter Conduite, mens jeg skal forsvare det Hele! Heldigviis har jeg valgt mit Standkvarter med en utrolig Snedighed: jeg ligger midt i Linien – hvorfor skulde Svensken netop falde paa at angribe dette Sted, hvis han i det Hele vover sig ind i Landet? – God Nat, mine Herrer! Begiver Eder nu hver til Eders Kvarter og sov ud, som jeg agter at gjøre. Vorherre alene veed, naar vi næste Gang faaer Nattero. Jeg er fuldstændig udslidt efter alle disse Strabadser.«

Medens Bryggemann tændte et Tællelys, hikkede han gjentagne Gange, standsede midt paa Gulvet og skyggede for den viftende Flamme med sin fede Haand. Lysskjæret kastede dybe Skygger omkring hans fremstaaende Kinder.

»Handle efter Conduite – har man hørt Mage! Her har jeg Pengekassen med Corpsets Lønninger for 3 Maaneder at forvare! – Hei, Lieutenant, sæt en Vagtpost udenfor min Dør og en anden midt i Gaarden, saasom Kongeveien gaaer her igjennem. Han skal snappe alle Fremmede op, som passere, og bringe dem ind til mig, om jeg saa ligger i den dybeste Søvn, paa det jeg kan blive informeret om Fjendens Deseins og forehavende Bevægelser. Vor Fane kan Lieutenant Dillerud ligge med ovre paa Riser og lad ham flittig patrouillere mellem Gaardene, saa veed jeg da, at Fjenden ikke kan komme pludselig og uformodet over mig, den Rævepels. See, det kalder jeg at handle efter Conduite. Gjør I nu ligesaa, Major Emhausen. Og saa til Køis!«

Midt i Sovekammerdøren vendte Bryggemann sig endnu en Gang og raabte: »Feltraabet er »frisk«, sagde han. Sikken et Feltraab! Naar man ikke kan see ud af Øinene efter de sidste Dages Elendighed! Jeg sover ellers altid i fuld Mundering med Hænderne om Sværdknappen, naar jeg er i Felten, og drømmer om lynende Batailler. Man kan tilsidst blive kjed af al den Snak om Overfald. – God Nat, I Herrer!«

Bryggemann stængede omhyggelig Døren efter sig. De øvrige Officerer toge Afsked og begave sig til deres respektive Kvarterer, uden at nærmere Bestemmelser endnu vare trufne om at modtage Fjenden.

Bryggemann traadte ind i Gjestestuen. Et mægtigt fiirkantet Sengested med ophobede Dynner bag blomstrede Forhæng indtog Hovedpladsen i Kammeret, en stram Duft af Lavendel slog den Indtrædende i Møde, og midt paa Bordet laa en opslagen Huuspostil.

Det maa ogsaa fortælles, at to Grene vare sammenheftede som et Kors paa Væggen over Bilæggerovnen med tre forgyldte Hjerter mellem Grannaalene.

Bryggemann stillede sit Lys paa Bordet og holdt sig for Næsen.

»Føi, hvor Luften kan være befængt i saadant et gammelt Rottehul!« sagde han og slængte sig i Halmstolen foran Sengen, medens han med Støvlerne hamrede i Gulvet, det Tegn, hvormed han kaldte sin Oppasser til Hjælp.

Døren gik op, og Halvor stak sit Hørhoved ind i Stuen.

»Adolph er endnu ikke kommen tilbage fra Riser, strenge Hr. Høvidsmand,« sagde han. »Men han bad mig være Jer til Tjeneste i alle Maader.«

»Kom og træk Støvlerne af mig!« raabte Bryggemann.

Halvor traadte ind og drog med et polisk Smil en Flaske gammel Sect frem fra Trøiens Indre.

»Den har jeg reddet til Officerens Lædskedrank i Nat,« udbrød han triumferende.

»Du lader til at være en opvakt Gut,« sagde Bryggemann. »Hører Du til her i Huset?«

»Nei, jeg har blot faaet Forlov til at gaae til Haande i Præstegaarden, saa længe I ligger her; jeg holder saa umaneerlig af Krigsfolk,« svarede Halvor og sled efter bedste Formue i Oberstens Kravestøvler.

»Jeg kunde nok have Lyst til at forhøre det Kvindfolk lidt nærmere, som besøgte os for lidt siden,« ytrede Bryggemann og kneb Halvor i Øret.

Halvor saae leende op.

»Hun er for længe siden over Fjeldet,« sagde han; »men selv om hun var her, saa hentede jeg hende ikke.«

»Død og Helvede, sætter Du Dig op mod kongelig Maiestæts Officeer, naar det gjælder vort Liv og Landets Sikkerhed?«

Halvors Smil blev endnu bredere.

»Hvis det gjaldt Liv og Sikkerhed, gik kongelig Officeer ikke i Seng,« svarede han. »Og Pigen skal være min Fæstemø, naar jeg kommer til Skjelsaar og Alder. Men hun maa ikke vide, at

Storbonden Bjørnstads eenbaarne Søn vil gifte sig med hende. Hun er strix nok paa det i Forveien, derfor driller jeg hende flittigt.«

»Hent mig det Skriin, som staaer ved Hovedgjærdet,« befalede Oberstlieutenanten.

Halvor bragte en lille, tung Læderkasse og stillede den paa Bordet foran Officeren. Denne fremtog en Nøgle, aabnede Skrinet og lod dets Indhold af nypræget Sølv mønt finkle i Tællelysets Skin.

»Det pure Sølv – det pure Kongesølv!« udbrød Halvor og slog Hænderne sammen. »Herre Jemini, hvad vil kongelig Officeer med alle de Penge heroppe mellem Svenskerne?«

Bryggemann tog en Daler, holdt den hen mod Halvor og sagde:

»Bringer Du Pigebarnet til Stede inden Daggy, faaer Du denne. Ret betænkt kan jeg ikke forsvare, at vi ikke fik hende grundig forhørt. – Skal vi gjøre den Handel?«

Halvor drog sig tilbage mod Døren og rystede paa Hovedet.

»Er der mere, jeg kan gjøre Officeren til Behag?« spurgte han.

»Kald Vagten ind.«

En Soldat traadte ind.

»Du holder Dig i Gaarden, Daniel Haavi, og bliver afløst Klokken tolv. Ingen Kissemisseri i Stegerset! Du arresterer hver Kjæft, som kommer her igjennem, og fører ham ind til mig. For Resten sørger Du for, at Alt er stille, mens jeg tager et Blund.«

»Javel, Hr. Oberst,« svarede Daniel, hilste og gik til sin Post midt i Præstegaarden.

Bryggemann kastede brummende sine Klæder over Halmstolen.

»Feltraabet er »frisk« – sikken et Feltraab! – Handle efter Conduite – sikken en Menneskeæder, som ikke under en Kammerat en lille Nattesøvn! – Sikke Øine den Glut havde! – den forbandede, tykhovedede Hvalp!«

Oberstlieutenanten krøb ind i den brede Dyneseng; et langtrukket Aandedræt forkyndte kort efter, at han var falden i Søvn.

»Sikke djævleblændte Øine!« mumlede han endnu en Gang, mens Tanen, rød og osende som en bred Fane, sænkede sig over Lysets Tælle. Flammen slukkedes. Alt blev stille.

Udenfor i Præstegaarden stod den unge Musketeer Haavi støttet til sit Gevær og speidede agtpaagivende mod Øst og Vest. Svage Raab lode af og til ovre fra de fjerntliggende Nabogaarde. Pludselig saae Soldaten en sort Skygge glide frem langs Huusmuren. Han spændte Hanen og raabte: »Hvem dør?«

»Tys!« hviskede Halvors Stemme. »Hurtig – fly mig et Gevær, saa skal jeg gjøre det for Jer, som jer Oberst har forsømt.«

»Hvad mener Du?«

»Der maa øieblikkelig stilles en Post ud ved Broen her ovenover; jeg hørte nys en besynderlig Susen, da jeg luskede om paa Udkig, og da jeg lagde Øret til Jorden, fornemte jeg tydelig Hestetrampen. – Giv mig en ladt Muskedonner, saa skal jeg give Jer Alle Signal i Tide, saa snart jeg seer Fjenden.«

»Det har jeg ingen Ordre til. – Væk med Dig, Dreng!« svarede Skildvagten.

»Saa vaer Dig selv!« raabte Halvor krænket. »Naar Du om lidt hører et Ugleskrig oppe fra Broen, saa er Fjenden over Hovedet paa Dig, og gjør han Dig kold, saa tager jeg dit Gevær.«

Haavi slog ud efter Drengen. Halvor forsvandt med et Spring gennem Porten.

En halv Time senere hørte Skildvagten virkelig et Ugleskrig oppe fra Fjeldet. Han lyttede; men da Alt forblev stille, formodede han, at Drengen gjorde Løier med ham, og fortsatte sin Vandring med Geværet paa Skulderen. Lidt efter blev Ugleskriget gjentaget, denne Gang skarpt og gennemtrængende bag den gamle Birk, der hældede ud over den østre Lade. I det samme gled en Sky fra Maanen, og Skildvagten bemærkede et Hoved, som tittede frem bag Muren ved Kornladen. Et Secund blev en Rytterskikkelse synlig, som hævet i Stigbøilerne kiggede ind i Gaarden og atter forsvandt.

»Holdt – hvem dør?« raabte Haavi.

»Freund,« lød Svaret udenfor Porten.

»Hvad for Freund?« spurgte Skildvagten.

»God Freund,« svarede Stemmen.

»Hvad for Compagni?« spurgte Haavi.

Da han intet Svar fik, sprang han hen til Vagtstuen, hvis hele Mandskab bestod af sex Soldater.

»Kom ud – kom ud!« raabte Haavi. »Nu er Fjenden her nok for Alvor. – Ind og væk Oberstlieutnanten!«

Gefreideren, som holdt Vagt foran Oberstens Dør, sad og tog et velgjørende Blund. Halvor foer som en Stormvind gennem den aabne Gaarddør, slog den Sovende over Benene med sin Kjæp og brød uden videre ind til Bryggemann. Der var bælgmørkt i Stuen; en dyb og regelmæssig Snorken forkyndte, at den tapre Officeer efter bedste Evne skyndte sig med at samle Kræfter til Fædrelandets Forsvar.

»Vaagn op i Herrens Navn – vaagn op, Officeer!« raabte Drengen og ruskede den Sovendes Arm.

»Hvem dør?« brølede Obersten og satte sig overende i Sengen. »I Djævlens Skind og Been, troer I, man kan holde saadant et Hundeliv ud i Længden – Dag og Nat?«

»Det er mig – Halvor, som skulde hente Pigen til Jer.«

»Det kunde Du jo have sagt strax,« hviskede Bryggemann med en lav Stemme, hvis Skratten han søgte at dæmpe. »Jeg laa just og ærgrede mig over den Bummert af Brigaderen, at han ikke fik hende forhørt. – Hent Redekammen, – hurtig, den sidder i Speilrammen. – Har Du Glutten med?«

»Nei, jeg har Svensken med, Høvidsmand; Svenskekongen selv holder herudenfor. Gaarden er omringet.«

»I Djævlens forbandede Navn, mine Støvler – tænd Lys!« brølede Bryggemann med en Røst, som Sindsbevægelsen gjorde hoppende.

Halvor meente at burde forstærke Øieblikkets Stemning. Han udstødte en sagte Jamren.

»Ret nu myrde de vor Fa'er; de har hængt ham op ovre i Stegerset med en Krog i Maven. De myrde det ufødte Barn i Kari Sæterpiges Liv. – Skynd Jer, skynd Jer!«

»Hvor er min Hat, min Kjole?«

Det lød i Mørket, som om Bryggemann tumlede om i Vildelse og kastede alt overende.

»Her er hans Værge!« raabte Halvor. – »Der har vi Fjenden – Herre Jemini, han stikker Ild i Kornladen!«

Drengen foer ud af Døren med et Skrig, der vækkede Husets Beboere.

Obersten opgav at finde sine Klæder. Han fulgte ud i det Frie efter Halvor, iført ulden Nattrøje og Tøfler med dragen Kaarde i Haanden. Udenfor Porten traf han sine sex Mænd.

»Følg mig Alle!« kommanderede han med høi Røst; »her er intet Øieblik at spille.«

Den lille Skare ilede nogle Skridt ud over Marken, men standsede ved at see den bedækket af fjendtlige Ryttere.

»Skyd ikke!« raabte en svensk Officeer, der syntes at være Anfører for Troppen, »saa skal I faae godt Kvarteer.«

»Vi give os ikke levende!« skreg Bryggemann og drog sig skyndsomst tilbage til Præstegaarden. Her gav han sin Tjener Adolph Befaling til at hente hans Støvler, Kjole og Hat; men inden han havde faaet disse Beklædningsstykker, brød Svensken ind ad den østre Port, anført af Carl den Tolvte i egen Person samt af Prindsen af Hessen.

Bryggemann flygtede hovedkulds, ledsaget af sin Tjener, ud gennem et Vindu og ilede over mod den nærmeste Gaard, Riser, hvor hans Fanevagt laa indkvarteret. Oberstlieutnanten var ifølge Øienvidners Udsagn paa denne Flugt iført nedtraadte Tøfler, rød Nathue og ulden Vest. Medens han ilede hen over Sneen, tabte han jævnlig Tøflerne, bandede, stønnede, arbeidede sig videre, alt mens han udstødte hæse Kommandoraab, som ingen efterkom i den almindelige Rædsel.

Medens dette tildrog sig udenfor Præstegaarden, sneg Halvor sig ind i det forladte Gjestekammer, famlede sig frem til Hovedgjærdet, greb Pengeskrinet, itusparkede den halvtømte Viinflaske, som stod paa Gulvet ved Sengen, og forsvandt gennem Vinduet i samme Øieblik, som Kong Carl, ledsaget af sine Officerer, traadte ind i Præstegaardens Storstue.

Da de Flygtende havde tilbagelagt Halvdelen af Veien til Riser, hørte Bryggemann pludselig en høilydt Jamren bag sig.

»Aa nei, Hr. Oberst, see ikke tilbage – det er altfor gyseligt!« græd Halvor. »De har lige spiddet vor Mo'er paa deres Bajonetter og sat hende fast paa Portlaagen. De spurgte efter Officeren – og nu kommer en Skare Ryttere herved efter os.«

Halvor foer i lange Hop forbi Obersten, der forgjæves anstrengte sig for at følge ham.

Et Øieblik efter vendte Halvor tilbage.

»Og de mange blanke Sølvdalere, som Svensken dør fik fat i, det er det allerværste!« skreg han og sled sig i Haaret.

»Guds Død!« stønnede Bryggemann. »Kronens Lønninger og mine egne Tærepeng! – Tilbage, Dreng! Tre Daler til Dig, om Du redder Skrinet.«

»Ikke for Alverdens Guld! Svensken truede mig nys med at hælde Krudt i Halsen paa mig og sprænge mig i Luften.«

Bryggemann arbeidede sig stønnende videre; Skarsneen brast under ham og besværliggjorde Flugten.

»Giv mig Værgen,« raabte Halvor, »saa skal jeg bære den for Høvidsmanden.«

»Ingen skal sige, at Oberst Bryggemann lod sin Kaarde i Stikken!« raabte Obersten heltemodigt og svang sit Vaaben over Hovedet, idet han foer ind gennem Risers Port, hvor Fanelieutenant Dillerud stod opstillet med Fanen og sine sexten Mand.

En Sky gled fra Maanen og viste Bryggemanns halvt paaklædte Skikkelse under det vaiende Banner. Han lagde sin Haand paa Fanestangen, løftede sin Kaarde og udbrød med bevæget Røst: »Gud være lovet med Fanen og mit Værg er Æren reddet.«

Tjeneren Adolph traadte ærbødigt nærmere med sin Herres Kjole, Støvler og trekantede Hat.

»Behager det nu Hr. Obersten at klæde sig paa?« spurgte han.

»Lapperi!« svarede Bryggemann, medens Adolph iførte ham Uniformen. »Hvem tænker paa sligt, naar Fædrelandet er i Fare? Først Æren i Behold – saa Klæderne! – Lad nu Trommen røre for at samle vor Compagni her paa Pletten.«

Denne Ordre viste sig ved et senere optaget Krigsforhør at være et nyt og utilgiveligt Feilgreb af den Øverstbefalende, idet denne Trommehvirvel veiledede den endnu usikre og frygtsomme Fjende og gav ham Anviisning paa, hvor de i Mørket skulde søge de norske Soldater.

Idet Trommeslageren udenfor Gaarden begyndte at lade en Hvirvel rulle hen over den lille Høislette, følte han en Haand klemme sig fast om hans Arm, og fra et lyshaaret Hoved stirrede ham to opspilede Øine i Møde.

»Ikke en Lyd!« hviskede Halvor. »Jer Oberst maa jo være galen; Fjenden er endnu paa Vildspor – jeg viste ham Vest paa, da han spurgte, hvilken Vei Norsken flygtede. Hører han Trommen, har vi ham her om et Øieblik.«

»Af Veien, Dreng!« raabte Trommeslageren og søgte at frigjøre sin Arm.

»Giv mig et Gevær,« raabte Halvor med ubændig Energi, »saa skal jeg skyde Allarm oppe fra Fjeldet. Det samler ogsaa vore Folk og leder Fjenden til Fjelds.«

Trommeslageren sled sig løs. En skarp Hvirvel gjenlød fra Klipper og Skov; endnu en Hvirvel, vild og farevarslende. Dette Signal opnaaede tilfulde Hensigten at kalde Folk til Stede – det var blot ikke norske Tropper, men svensk Cavalleri, der som en Stormvind kom brusende ned over Sletten.

Halvor udstødte et rasende Skrig.

»Sikke umælende Tossefæhoveder!« udbrød han. »I staa ikke til at redde.«

Han forsvandt i Skoven.

I næste Nu var Gaarden omringet, og inde i den, Fanevagtens lille Skare, der i det korte Mellemrum ved tililende Mandskab var voxet til 70 Mand.

Idet Fjenden red ind i Gaarden, anført af en Rytter, der var indsvøbt i en vid Kappe, kastede Bryggemann Fanen til Dillerud.

»Lad den forstikke i Sneen, mens vi drage os tilbage mod Broen,« befalede han.

Fanen vikledes sammen og forsvandt, medens Obersten og hans Folk i god Orden drog sig ud af Gaarden ned mod den omtalte Bro.

»Overgiv Jer – I ere een mod tyve!« lød en befalende Røst foran Svenskerne.

»Der talte Du dit sidste Ord, og det var en Løgn, Kong Carl!« udbrød Bryggemann, rev et Gevær fra den nærmeste Soldat og sigtede paa den kappeklædte Rytter, som holdt ubevægelig foran sine Folk i det klare Maanelys. Geværet klikkede med en smældende Lyd; en Haanlatter lød fra Rytteren, som ikke var Kong Carl, efter hvad der senere blev oplyst, men Arveprindsen af Hessen.

Efter denne mislykkede Heltebedrift slængte Oberst Bryggemann Geværet fra sig og overgav sig, uden at der blev vexlet et Skud eller et Sværds slag. Enkelte af hans Folk undslap ved at søge til Fjelds, de øvrige bleve afvæbnede og som Fanger førte til Præstegaarden.

Det er i nærværende Fortælling ikke Hensigten at give en udførlig Skildring af de følgende krigeriske Tildragelser under Svenskernes Indfald i Norge uden forsaa vidt, at Fortællingens Hovedpersoner tage Deel deri. Her maa det være nok at minde om Brigadeer Kruses tapre Kamp ved Höland Præstegaard, hvortil han indtraf nogle Timer senere, underrettet om Bryggemanns Nederlag af hans flygtende Folk.

Uden at afvente Forstærkning indlod Kruse sig ved nævnte Bro med en langt overlegen Fjende, drev Carl den Tolvte to Gange tilbage til Skovene, men maatte omsider trække sig tilbage over den smalle Bro, hvor han mistede flere Folk. Kruse skal i denne ulige Kamp med egen Haand have fældet sytten Fjender og skudt Prindsen af Hessen; Kuglen trængte ind gennem hans Gehæng og maatte siden skjæres ud af Hoftens. Prindsen blev ufortøvet ført tilbage over Grændsen til Sverige.

Ligeledes huggede Kruse Kong Carl over Armen. Da Brigaderen haardt saaret tilligemed sine Folk som Fanger blev ført ind i Præstegaarden, lod Carl den Tolvte ham forbinde af sin egen Feltskjær, komplimenterede ham og spurgte, om »Jutan Frederik« havde mange saadanne Krigere, for saa skulde Fanden slaes med ham, hvortil Kruse svarede, at han var kun en af de ringeste Soldater, hvilket Kong Carl skulde komme til at sande, dersom han trængte længere ind i Landet.

Da Kongen saa Bryggemann og hørte om dennes Uheld, sagde han spøgefuld: »De burde ikke hedde Bryggemann, men Tryggemand.«

Denne Hentydning syntes ikke at berøre den fangne Officeer pinligt. Han opslog en skraldende Latter, lagde Haanden paa Brystet og forsikrede, at det var en overmaade stor Vittighed af Majestæten.

Da han gjensaa Oberst Kruse som Fange i den samme Stue, hvori de nogle Timer tidligere skiltes, maalte han den tapre, saarede Helt med et haanligt Blik.

»Jeg vasker mine Hænder,« udbrød han med overlegen Foragt, »efter den Ordre, vi fik at holde os til. Det kan man kalde en liderlig Conduite!«

Ved den senere Krigsretsdom, der faldt efter vidtløftige Forhør, fratog den danske Konge Bryggemann hans Officeersbestalling, hvorimod Oberst Kruse det følgende Aar blev forfremmet til General.

Saaledes udspilledes dette korte Drama, der blev af skjæbnesvanger Betydning for Frederikshald, idet de Øverstbefalendes Mangel paa krigersk Overblik begunstigede Fjendens Angreb, som paa dette Tidspunkt med Lethed kunde være afslaaet af den samlede norske Tropestyrke, der fandtes spredt i Egnen, og Landet saaledes dennesinde for videre Invasion have været forskaanet.

EN NORGES SØN

Samme Aften, som Kong Carl den Tolvte udførte dette vellykkede Overfald paa Höland Præstegaard, vandrede Bjørnstad frem og tilbage i Storstuen hjemme paa Fossegaarden, som ved Stedets naturlige Beliggenhed dannede en afsondret Fæstning paa en fremspringende Klippepynt. Henne ved Bordet sad hans Hustru Mari. Det døsiges Lampelys kastede sit gullige Skjær over hendes indfaldne Træk, der vare prægede af stor Blidhed og megen Forsagelse. Hendes klare Øine, der endnu besad Ungdommens Glands i deres rynkede Indfatning, fordi hendes Sjæl havde bevaret Ungdommens Styrke i Hengivenhed, hang ved Mandens mægtige Skikkelse, der syntes at fylde det store halvmørke Rum, som han fyldte hendes Hjerte. De foldede Hænder fore af og til rykkende i Veiret, som om hun beherskedes af en dyb Sindsbevægelse. Det gjorde hun ogsaa: det var et mangeaarigt Opgjørsøjeblik mellem de aldrende Ægtefolk.

Bjørnstad havde nylig talt; hans malmfulde Røst dvælede endnu i Luften. Hans buskede Bryn vare sammendragne, hans Skridt smaatmaalende, medens hans Sjæl tog de store Lidenskabers vidtflyvende Sving i Udbrudets Øieblik.

»Troer Du, jeg er seende blind og hørende døv, sløv og følelsesløs? – Javist, Hustru!« udbrød Bjørnstad og standsede med tilbagekastet Hoved og Tommelfingeren i Ærmegabet. »Jeg var din unge Kjærlighed, Jeg mindes vel den Sommerdag da lille Anne Mari brød ind i vor Have, for at smage vor Frugt, og jeg fangede dig for bestandig i mine Arme, – Du blev min Manddoms trofaste Ledsagerinde i Modgangens Dage, – jeg saa det nok, – Du kæmpede din Kamp, for at mildne mit Sind mod mine Landsherrers Usseldom, Du vilde lære mig at bøies under deres Overmagt. Du kæmper derfor endnu, i Dag, hver Time, Du lever. Hør det nu: de bøie aldrig min Nakke, Byherterne dernede. Jeg sætter min Fod paa deres, til de have gjort deres Uret god imod mig.«

»Siig hellere: de sætte deres paa vor, Halvor,« sagde Mari. »Hvad fører al denne Modstand til?«

»Er det da saa meget, jeg forlanger? blot en Erklæring, blot nogle gode Ord for al den Uret, de voldte os.«

»Javist, Byen skyldte Dig at udbedre din Gaard dernede ved Skarivandet. Du fæstede den af Kollegiet i faldefærdig Stand og troede dem paa deres Ord, da de lovede at udbedre Huset og istandsætte Digerne. De bleve vore strenge Herrer, holdt ikke deres Løfter, men inddrev alligevel de høie Skatter, og da Du klagede til Byraadet, holdt det med Kollegieherrerne og dømte Dig i Bøder. De toge vort Kvæg, vor Høst, til Du maatte drage af Gaarde; de gjorde Dig svarlig Uret. Men Herren har jo været os god siden; nu ere vi vel bjergede. Dog fortsætter Du Krigen. I Gaar kom Stævningmændene for sidste Gang herop, – Du bliver lyst fredløs, sagde de, dersom Du ikke forliger Dig med de mange Klagere. Husk, det er alle de store Kjøbmænd dernede i Frederikshald, Du har imod Dig.«

»Fossen heroppe er min,« svarede Bjørnstad; »den Kjendsgjerning faae de lade staae ved Magt. Denne Gang ere mine Papirer i Orden. Jeg købte begge Sider af Fjeldet her med velberaad Hu; det var min Hævn. Fossen er Landeveien, som tilfører de gode Kjøbmænd og Raadsherrer deres Rigdomskilde, Tømmeret fra Nordskovene. Hvad kan jeg for, at Naturen her har dannet en Vig, hvor Tømmeret bliver slaaget op paa min Jord? Nu maa de betale Skat til mig for hver Tømmerstok, jeg lader gaae videre; de gjør det ikke med det Gode, nuvel, saa tager jeg mig selv til Rette; nu maa Raadsherrerne betale Afgift til mig, – en Stok af Snesen, det er Øie for Øie og Tand for Tand. – Jeg møder ikke for deres Stævning? Hvad kom der ud af, at jeg mødte for Skranken i Forfjor? De dømte igjen efter deres Kogebog, Bøder og atter Bøder. – Jeg har mit Fjeld – lad dem komme!«

»Halvor, Halvor, de tage dit Liv, naar de faae Dig lyst fredløs,« udbrød Konen, medens hendes Stemme skar frem som et Angestskrig.

»Lad dem tage det !«

Bjørnstad haanlo. Hans Uldskjorte var gledet tilbage og blottede hans brede, haarrige Bringe.

»Jeg veed det nok: for hvert Skridt, jeg trodser min Retfærdighedssag frem, gaaer mit eget Velfærd maaskee to tilbage; men jeg trodser den frem endda, for saaledes som jeg er faren, saaledes er hele vort ulykkelige Norgesland faren; det veed det blot ikke. Hver Nordmand, som vil norsk Retfærdighed fuldt ud med hævet Pande uden Buk eller Svandsen, han bliver knust som Malmen i vore Bjerge. Og saaledes vil det blive ved, saalænge vi skal hente vor Ret herop heelt nede fra Danmark, fra det fremmede Land, styres af de Embedsmænd, der købe deres Bestalling af fremmede Herrers Gunst, der ikke er vort Blod. Forstaaer Du? Det er vor forargelige Ulykke.«

Som Bjørnstad stod dør i blodfuld Kraft, mens Lyn skjød frem under hans buskede Bryn, syntes han en Legemliggjørelse af al norsk, selvstændig Folkeaand, ubøielig overfor fremmed Magt, utøielig som Fossen nedenfor hans Fjeldskrænt.

Mari sukkede og saae frem for sig med Taarer i Øinene.

»Saa maa vi redde Dig imod din Villie, Halvor,« udbrød hun fortvivlet. »De maa ikke lyse Dig fredløs, ikke skyde Dig ned som Bjørnen derude i Lien. Du er min Huusbond, Du – min, hører Du?«

Hun reiste sig, stemmede Knoerne i Bordpladen og stirrede ham i Møde, halv rædselsslagen over eget Mod, meest dog for at miste sin Huusbond.

Bjørnstad betragtede hende forskende.

»Redde mig for mig selv – ? Aha, jeg kjender de Talemaader, det er din kjære Broder, Klokkeren Ole Svendsen Bakke fra Id, som sætter dette i Dig,« udbrød han med dirrende Læber. »Vogt Jer! Gjør Du Ledtog med Andre mod mig, maa Du dele Skjæbne med mine Fjender.«

»Ole Svendsen er ikke din Fjende, han er din bedste Ven, og vil vort rette Vel,« udbrød Mari og traadte frem fra Bordet.

»Ole Svendsen Bakke er et Stykke af en Præst,« ytrede Bjørnstad haanligt; »den halve Deel af Dagen ligger han paa Knæ i Bøn, den anden halve Deel styrter han sig i Kampe, hvor han ikke har noget at skaffe. Lad ham passe sin Klokkeknebel. Forlokker han Dig, skuffer Du mig, Du, den Eneste jeg endnu troer paa, saa er det forbi med os begge.«

Der gled et forklaret Smil over Konens forgræmmede Ansigt.

»Jeg skuffer Dig aldrig, Halvor!« udbrød hun og traadte tæt hen til Manden; »men her maa Du reddes fra dine Fjender, som lyse Dig fredløs. Veed Du, hvad det vil sige? For nitten Aar siden blev Hans Brecke fra min Bygd lyst fredløs, fordi han ligesom Du tog sig selv til Rette. I Aaringer trodsede han sine Forfølgere, levede udenfor Loven. Han fik ei Huusfred, ei Thingsfred; han maatte hvile under Busken i stor Livsfare; de efterlyste ham Dag og Nat med Lygte og Lys, med Vaaben og Værge. Man opslog hans Døre, haanede hans Børn og Tyende med stor Overmagt. Hans veemodige, høilydte Klage blev ikke agtet eller hørt af Landsdommeren; de kaldte ham Landsfjenden, – Det kalde De nu ogsaa Dig. – En Eftermiddag fandt de ham med en Kugle i Brystet bag Sønnens Smedie – De grove ham ned, hvor han laa – «

Maris Stemme brast.

»Nuvel, saa fik Manden jo Fred,« sagde Bjørnstad.

»Fred? – Kirkeklokken ringede ikke over hans Grav.«

Mari drog Hovedtørklædet tættere om sit taarevædede Ansigt, gik hen til Arnestedet og kastede nyt Ved paa Ilden; det ulmede rødt, hver Gang Frostvinden pibende foer ned gennem Skorstenen og lettede de hvide Flager af Birketræesken.

Der blev stille i Stuen. Bjørnstads sammendragne Bryn glattedes, medens han skottede hen til Hustruens bøiede Skikkelse. Han traadte hen til hende og greb hendes Haand.

»Stakkels Mari, vi To ere blevne gamle i vore Kampe. Da vi vare unge, troede ogsaa jeg paa det Gode og Retfærdige. Den Sag var min; den viede jeg mit Liv. Siden har jeg blot lært, at Smaafolk lefle for Magten, – og hvad værre er – at de Mægtige lefle for deres Modstandere og sparke til deres egne, de stakkels Faar, der ærbødigt krumme Ryg og stirre sig blinde paa Overmagten. Kom i Morgen Dannekongen herop og bød mig min Ret, nu tog jeg den ikke længer. Lad dem blive for sig dernede

og lad mig beholde mit Fjeld; her er jeg forskaanet for det forhadte Syn at see Taaberne dandse for Raadsherrernes Piskesmæld. Her er jeg Herre.«

»Hvor længe? Du er snart fredløs paa dit Fjeld,« gjentog Mari og vred sine Hænder. »Nu gaaer den haarde Spaadom i Opfyldelse, som Kvinden en Gang spaaede Dig, at Du vilde volde Død og først seire i Døden.«

»Jeg vælger Døden og Seier for Livet i Nederlag.«

»Tænker Du da slet aldrig paa mig og vor Søn?«

Bjørnstad vandrede frem og tilbage med Stormskridt.

»Javist, jeg er Landsfjenden, Lovbryderen, Voldsmanden, og dog er jeg mit Lands Elsker. Aldrig har nogen Mand knælet for sin Tilbedte med større Andagt end jeg for vort klippebrudne, furuklædte Norge, aldrig har en Kvinde bøiet sig mod sin Huusbond, aldrig en Moder knælet for sit Barns Vugge med større Selvopofrelsesbegjær end jeg for dette steenhaarde underkuede Land, der slænger min Kjærlighed fra sig med Voldsherrens Haan, og som truer sin Søn med Undlivelse i Vanære. – Seer Du, det er din Halvor, Kvinde, din haarde barske Halvor, som Du skjælver for og dog vogter med disse trofaste Hundepøine, der nu skinne mig i Møde dobbelt kjære gennem Sorgens Rynker. – Tro blot paa mig, lille Mari, tro blindt paa mig endnu en kort Stund. Maaskee Alt endnu kan bedre sig for os To, snarere, end Du i Aften troer .«

Han slyngede Armen om sin Hustrus Skulder, knugede hende heftigt mod sit Bryst og forlod Stuen.

Mari blev siddende og stirrede mod Døren med et forklaret Smil, saa mildt og hengivent, at Gjenskinnet deraf maatte dvæle paa hendes Læber, naar hun engang stedtes til den evige Hvile. Det var for hendes tause og indesluttede Liv et af disse Øieblikke, der aldrig viskes ud, der blive Hovedsummen af vort Livs Indhold, et Facit, skrevet uudsletteligt paa vort Regnebrædt.

Dette blide og taalmodige Sind havde aldrig ret fattet Huusbondens uforsonlige Karakter. Hun begreb ikke, at han kun levede for sin Kjærlighed til sit Fødeland og for sit Had til dets og sine egne Undertrykkere, for Gjengjældelse af lidt Uret, der gennem Aarene for hans Bevidsthed var blevet eensbetydende med den Uret, han fandt, at hele Norge led under ved fremmed Herredømme. Hun forstod ikke denne altfortærende Lidenskab, som i Aarenes Løb heroppe i Fjeldødet var voxet til Fanatisme, der nærrede sin egen Flamme med sit eget Jeg, og som lidt efter lidt bragte ham til at kaste Stykke for Stykke, alle Eiendele, sit eget Væsen paa Baalet. Lyster, Længsler, Tilbøieligheder, Alt gik op i denne Lidenskab, medens han alvorsfuldt fordybede sig i Skovenes Eensomhed.

Hun saae blot, at en Personlighed voxede frem af dette Baal som Fuglen Phønix af Asken, en frygtelig, ubøielig Karakter, mægtig i sin Villiestyrke, haard som den Granitbund, paa hvilken den avledes, en alt beseirende Villie, der magtstjal hendes egen.

Disse Jordens Mægtige
sig af Blod og Taarer nære;
hvad de ville, det maa skee,
Alt maa briste eller bære.
Over Kvindens Liv og Fred
som en Uveirssky de drage,
og hvor deres Lyn slaaer ned,
bliver Aske kun tilbage.

Maaskee. Eller maaskee netop Jordens Mægtige reise sig herskedygtige af denne Aske.

De blomstrede Calicos Forhæng skiltes for Alkoven i Stuens mørke Baggrund, og en Mand traadte frem i det usikre Lampelys, en af Norges Sagnhelte, om hvem i Dag næppe Sagnet længer taler i Folkets Hjerte, medens hans Navn burde staa i straalende Glands for enhver Nordmand: den fra Svenskekrigen bekjendte tapre Klokke, Ole Svendsen Bakke fra Id.

Mari vendte langsomt sit Hoved mod ham, deres Blikke mødtes, alvorsfulde, tillidsfuldt forstaaende.

»Her maa hjælpes,« sagde Ole Svendsen.

»Ja, han maa hjælpes, Broder,« sagde hun.

»Stakkels Søster! stakkels Bjørnstad!« ytrede Ole Svendsen Bakke. »Her maa hjælpes af al Formue. Jeg kjendte ham ikke ret før i Dag. Du har Ret, Mari, han er en brav, norsk Mand. Mit Hjerte glædes i denne Stund. Det er kun hans Dømmekraft, som er bleven forrykket og i sygelig Overdrivelse fortegner den Uret han har lidt, til den antager unaturlige Dimensioner.«

»Gud signe Dig, Ole,« sagde Konen, medens hendes Mundvige droges nedad. »Saaledes er min stakkels Halvor. – Blev Du vred, da han talte saa ondt om Dig?«

»Nei, Søster, i Aften glædes jeg ret; først nu forstaaer jeg Eder begge. Han skal blive reddet for sig selv, der er hans værste Fjende, det lover jeg ved Jesu dyre Blod. Vi skulle seire.«

De to Søsken rakte hinanden Haanden. De skiltes med et Nik.

Idet Ole Svendsen gik mod Døren, lød springende Fodtrin udenfor i Sneen, Forstuedøren blev aabnet, Fødder stampede mod Steenbroen, og Stuedøren blev revet op.

Drengen Halvor sprang frem paa Gulvet, slængte sin Hue paa Bordet, saae sig om med en overmodig, straalende Seiersmine og raabte:

»Hvor er Far min – Far, som siger, at ung Halvor ikke duer, Halvor dovner, Halvor Fantungen – ? – Her er han! – Hvor er Far?«

Hans Stemme forstærkedes til et udfordrende Jubelbrøl. Bjørnstad traadte frem i Døren.

»Her er din Far! – Er Du fuld, Dreng? Har Du igjen været ude at føite om i Stedet for at sove i din Seng?«

»Sove? – Troer mine kjære Forældre, at deres mandhaftige Søn er en saadan Tryne, der sover, mens Svensken er brudt ind i vort Land?«

»Svensken?« spurgte Bjørnstad.

»Ja, netop Svensken. Og jeg har slaaedes med ham det bedste jeg orkede. Höland Præstegaard er overrumplet, fordi vore Folk ikke lystrede mig. Riser og vor dyre Fane er i Kong Carls Magt. Ret strax kunne de være her, og imens sidder mine kjærlige Forældre og Morbror Ole i Kakkelovnskrogen.«

»Han er fuld,« sagde Bjørnstad til sin Hustru. »Det er dit Kjæleri, som har ødelagt Hvalpen, fra han var lille. Hvad sagde jeg, naar Du frelste ham fra Ferlen?«

Halvor gik hen til Ilden, satte sig paa Hjørnebænken, trak de frosne Støvler af, skrævede ud med Benene og gned sine valne Fingre, medens han med en ubeskrivelig overlegen Mine saae tilbage paa de Forsamlede.

Bjørnstad traadte hen til Sønnen.

»Op fra min Plads, og staa rank!« befalede han.

Halvor saae nølende op; Faderens mørke og truende Aasyn indgjød ikke Lyst til Løier. For at vise sin Freidighed stak han Tungen ud under Kinden, saa at den dannede en Bule, idet han adlød Befalingen. Bjørnstad hævdede sin Haand, som for at lade den falde med et tungt Slag paa Sønnens Kind. Drengen sprang tilbage, men rettede sig strax, rank og kneisende.

»Skam faae den, der slaaer en norsk Mand paa Øret!« raabte han. »Fra i Nat er jeg ikke Dreng mere; jeg har været med blandt Mænd, der værne deres Land. See her.« Han drog Bryggemanns Skriin frem fra sin Kofte og stillede det paa Bordet. »Det er fuldt af Danskekongens Sølv mønt.«

»Hvor har Du faaet det Skriin fra?« spurgte Faderen barsk.

»Fra Krigen, begribeligt,« svarede Halvor; »det er ærligt Krigsbytte. Nu behøver jeg ikke længer at hale Tømmer paa Land i vor Fos og lade mig skjælde for Røversøn af Drengene i Frederikshald. Nu kjøber jeg mig et Gevær og melder mig til Peder Colbjørnsens Mænd. De siger, at han hverver tapre Folk dernede til at forsvare Landet. Og sit Fædreland skylder man det Bedste, man har, lærte Du mig jo.«

»Lad det nu være nok med den Snak,« afbrød Bjørnstad sin ophidsede Søn. »Er det svenske Penge, Du har der i Skrinet?«

Halvor betænkte sig.

»Oberst Bryggemann glemte dem, da han rendte fra Fjenden,« svarede han tøvende.

»Og nu har Du Lyst til at beholde hans Pengeskriin?«

»Det er da bedre, jeg har det end Svensken,« svarede Halvor forundret; »det er jo mit eget surt erhvervede Bytte.«

Bjørnstad vendte sig atter mod Hustruen.

»Der seer Du Følgen af din Opdragelse: vor Søn er en Tyv.«

»En Tyv, Far!« Drengen traadte frem til Faderen og saa ham vredeglødende op i Ansigtet. »Det Navn skulde Du nødig nævne.«

»For Guds Skyld!« udbrød Moderen og kastede sig mellem Fader og Søn, hvis Blikke mødtes som skarpe Klinger.

»Er jeg en Tyv?« gentog Halvor og slyngede pludselig Armene om Moderens Hals. »Mutter, Mutter, hvad har jeg ikke oplevet i denne Nat! Jeg sad oppe i det høieste Fyrretræ og saa Kong Carls Folk bugte sig frem over Sneen. Jeg peb som en Ugle – hele Flokken bragte jeg til at standse; det var et herligt Øieblik. Jeg har været en brav, norsk Soldat. – Saa reddede jeg Skrinet fra Svensken.«

Mari klappede beroligende sin Drengs Hoved.

Halvor sled sig løs.

»Nei, vil I vide, hvem her skal passes paa, saa er det Olaug derovre!« raabte han. »Hun var i Nat inde i Officerernes Værelse, og de bød mig Guld for at hente hende ind til dem igjen. En Pige maa ikke i disse Krigstider springe om mellem os Soldater; det ender med en Gebræk.«

»Æblet falder ikke langt fra Stammen,« – sagde Bjørnstad.

»Olaug er en brav Pige; men hun maa holdes stramt,« sagde Drengen. »Hun er ikke noget Skjændselsbarn, og jeg er ingen Tyv.«

Ole Svendsen Bakke, som fra Stuens mørke Baggrund hidtil havde været et taust Vidne til dette Familieoptrin, traadte nu frem og sagde:

»Du har Ret, Bjørnstad, din Søn skjelner ikke her mellem Ret og Uret; men han bærer ikke Tyvemærke i sit Ansigt. Hvad jeg nu maa sige, bliver Du vred over, men det maa siges. Det er ikke din Hustru, der har lært ham at tage sig til Rette i fremmed Gods; det er Dig selv, som lærte ham op i din Bedrift ved Fossen i Stedet for at lade ham drage op til et dygtigt Haandværk.«

»Trænger Du Dig nu mellem Fader og Søn, som Du har trængt Dig mellem Mand og Hustru, Klokkes Bakke?« spurgte Bjørnstad, der forgjæves søgte at stramme de skjælvende Læber til et haanligt Smil.

»Morbror Bakke har Ret: Du bør snarest lade mig lære Krigshaandværket grundigt,« sagde Drengen og saa Faderen freidig ind i Ansigtet. »Nu kan Du slaa en Gang til, fordi jeg er frimodig.«

Bjørnstad tav og betragtede Sønnen.

»Bryggemanns Penge skulle afleveres i rette Vedkommendes Værge,« sagde han. »I Morgen gaa vi til Frederikshalds Øvrighed med Kassen. – Pak hans Tøi,« vedblev han henvendt til Hustruen, »hvis din strenge Hr. Broder tillader det. Jeg seer, det er paa Tide, at Drengen sættes under Mandstugt. Bjørnstads Søn maa ikke vanarte.«

Han dreiede sig paa Hælen og forlod Stuen.

Halvor gjorde et Hop i Veiret, slog i livsalig Glæde ud med begge Arme og raabte: »Herre Jesus – Hurra! I Morgen skal jeg sættes i Krigslære i Halden og lære at blive General! – Men pas imens paa Olaug herhjemme, Morbror Ole; hun deiser ud, siger jeg, hun deiser, Herren evig, ud, naar jeg ikke længer kan jumpe om efter hende heroppe i Skovene, og hun ret længe skal bo under Tag med den Fidelspiller derovre. Har I hørt, hvor han sidder og lirer for hende om Kvælden? Det lyder ynkeligt, jammerligt!« Halvor stampede i Gulvet. »Og en Gang imellem saa stort og kjønt som nede

i Kirken. Det er ikke til at holde ud. Pas paa hende, mens jeg er borte, siger jeg. Hun maa holdes i fasten Lænke, lille Mor, for hun er det bedste, det deiligste, jeg veed, paa hele Jorden!«

FØR STORMEN

Rygterne om Svenskekongens Indfald i Landet havde holdt sig i Frederikshald siden Januar samme Aar, hvorfor Borgerne dersteds tilsidst kun fæstede ringe Lid hertil og fornøiede sig efter bedste Formue. Strax Budskabet indkom og som en Løbeild spredtes i Staden, at Kong Carl endelig havde gjort Alvor af Sagen og overrumplet Armeen ved Höland Præstegaard, blev der den 9de Marts skudt Allarm fra Fæstningen og hængt Brandkugler ud paa den Side af Udenværkerne, der vendte mod Staden for at underrette Indbyggerne og Oplandet om, at nu var Faren overhængende. Sorg og Harme over Nederlaget bredte sig overalt, og Borgerne besluttede selv at varetage deres Stads Forsvar. De stode i Gevær den hele Nat, medens Andre paa egen Bekostning opførte Batterier og Brystværn i Gaderne, saasom ved Kirkeporten, paa Kirkegaarden, ved Byskandsen, og slæbte Kanoner til de anviste Pladser. Man frygtede, at Fjenden vilde forfølge sin Seier og angribe Staden samme Nat, hvilket med Lethed kunde være iværksat, dersom de Svenske ikke endnu havde følt sig usikre og vaklende i Beslutning.

Samtidig strømmede Omegnens Folk til, for at søge Beskyttelse under Fæstningens Kanoner, medførende Gods og Kreaturer. Borgerne paatog sig med Fæstningens Kommandant, Hans Jacob Bruns, Samtykke, Vagten ved Byporten og andetsteds.

Fæstningen forsynede sig for længere Tid ved Indkjøb hos Bønderne af det inddrevne Kvæg; Soldaterne slagtede og saltede, Borgerskabets Kvinder bryggede og bagede, enhver søgte at bidrage sit til Byens Frelse.

Alle disse kraftige Forholdsregler kunde dog ikke berolige Sindene. Overalt saaes Klynger af ophidsede Kvinder og Mænd med mørke, spændte Ansigtstræk; overalt hørtes ildnende Tale om Forfædrenes berømmelige Forsvar af Staden under den tapre Peder Olsen Nordmands Ledelse. Nævnte Hædersmands Eiendom, nuværende Gaard Nr. 226 og 230 paa Hjørnet af Borgerskandsegaden, og som i 1716 var Peder Colbjørnsens Bolig, blev illumineret fra Kjælder til Loft, for at opflamme Borgerne ved Mindet om Fortids Stordaad.

Udenfor Kirken, Christi Herberg, som afbrændtes samme Aar den 4. Juli, havde Stadens Ungdom samlet sig. Med blottede Hoveder sang de Norges gamle Nationalmelodi; den lød i eenstemmig Fylde gennem den mørke Nat som en begejstret Kærlighedserklæring til deres Land, udfordrende, seierssikre bølgede Tonerne ned gennem Gaden, Borgerne stemmede i. En mægtig, alvorsfuld Seiersfortrøstning lød op over Byens spidse Tage, medens mørke Skikkelser i Faklernes rødlige og osende Skin færdedes gennem de smalle Gyder i travl Virksomhed. Hammerslag, bragende Tømmer, Opraab krydsede hinanden og røbede, at der var stort paa Færde i den gamle Stad: – de store Følelser fløi vaagne omkring og manede til Idræt.

Længere nede i Borgerskandsegaden laa det privilegerede og velkendte Gjæstgiveri, »Den forgyldte Nøgle«, der styredes med stor Sindighed og kyndig Haand af Værten, Joan Jonassen. Det var en Kro af den rigtige, gamle Slags, hvor Gjæsterne bleve Værtens Selskabsbrødre og Bordfæller, og hvor Værten trods al sin Myndighed overfor Krottyendet aldrig havde nogen egen Mening overfor Gæsterne, men altid et godmodigt Smil og et luunt Humor, der i rette Tid forstod at bilægge enhver opstaaende Trætte til Alles Tilfredshed, kort sagt: Jonassen var en gemytlig, tykmavet Mand, rimelig i sine Regninger og for Resten bekjendt for at eie en udmærket og gammellagret Viin- og Mostkjælder, som var gaaet i Arv i flere Slægtled i »Den forgyldte Nøgle«. Saa stort Ry gik der af denne Kjælder, at ingen Reisende kunde sige at have gjæstet alle Frederikshalds Seeværdigheder, naar han ikke havde tømt et Bæger med den berømte Vært. Hele Staden var stolt af »Den forgyldte Nøgle«.

Denne Nat stod det imidlertid ikke i nogen gemytlig Værts Magt at brede Hygge i »Den forgyldte«s Krostue. Borgerne strømmede uafslædelig ind, tømte et varmende Bæger ved Disken, som stod prydet med to velmagende Pressesylter, tæt spækket med Nelliker; saa ilede de atter ud i de mørke Gyder eller samledes i Klynger i den rummelige, tilrøgede Gjæstestue. Sneen dannede hvide

Hjørner og Linier langs Sprosserne i de smaa, frosne Glasruder; lidt af Maaneskinnet søgte forgjæves at bane sig Vei gennem de tindrende Iisblomster.

En græsgrøn Papegøie sad og gyngede i sin Ring paa et Stillads foran Vinduesposten, hvorfra den holdt et skarpt og mistænksomt Øie med de idelig skiftende Gjæster, medens den af og til opslog en Haanlatter og raabte:

»Pas paa: han snyder, Patron, han snyder!«

En Forsikring, der til daglig vækkede ustandselig Munterhed, men som denne Nat gik upaaagtet hen til stor Fortrydelse for Papegøien. Den skreg høiere og stampede til yderligere Eftertryk med Kloen mod Ringen. Pludselig tav den lidt, vendte saa Sætningen om og skreg endnu skarpere og mere arrigt:

»Pas paa: Patron snyder – Patron snyderrr!«

Da ikke heller denne Paastand tildrog sig Opmærksomhed, opslog den en skingrende Skoggerlatter, hvorefter den tav og stirrede uforstaaende paa det Hele.

En mørk Alvorsvrede laa over de Forsamlede. Her lød ingen store Taler, ingen Fraseflom, ingen overmodig Selvtillid i det halvdunkle Rum, intet uden »Fjenden er i Landet« og »Vi ere her for at forsvare, hvad vort er.« En eenfoldig Tro paa deres retfærdige Sag lød i Hvermands Tale.

Henne rundt Bordskiven sade enkelte af Husets gamle Stamgjæster med deres lange Piber og talte med andægtige Miner mangt et fornuftigt og dybsindigt Ord, medens Værten lod Kjælderdrengen bringe Kruus efter Kruus af den liflige Most og Brunsviger Momme Omgangen rundt til de betalende Borgere og for denne Aften ogsaa til de mindre sikre Kroggjæster. Fædrelandet, det gamle Norge, var i Fare; det maatte »værges med Mandsmod og Vederhæftighed,« som Jonassen udtrykte sig, og for Resten med godt, norsk Staal, »for vi er skabt for os selv, og vi skal være for os selv.«

Øverst ved Bordenden sad Kjøbmændene, Raadmændene Walck og Wærn, den sidste en forluden, bredskuldret Mand, Fader til Jacob Wærn, der senere gjorde sig hæderlig bekjendt i dette Krigstogt.

»En god Porthund gjør, naar der er Fare paa Færde,« sagde Wærn og blæste en Tobakssky fra sig i smaa Stød. »Har I lagt Mærke til vore Hunde i denne Tid? de gjøe som sultne Ulve. Slaa dem løs, siger jeg, og I skal see, de gribe Fjenden i Struben; de veed, hvad norsk Blod er, og hvad der lugter af svensk.«

»Forgangen Nat triner min Huusholderske, Mari Halvorsen, ind i mit Sovekammer,« sagde Walck med lav Stemme, »og melder, at der vil times os noget Ondt, for vor Gaardhund Ulle, slog i at tude paa urimelig Viis. Dagen efter brød Svensken ind.«

»Saa længe vi have veiløse Vover, faae vi Krig med Svensken,« sagde Mester Niels Aarud, Oldemand for Smedelaugget, og saae ned for sig. »Svensken og Norsken kan ikke forliges, hverken til Lands eller Vands.«

»Hvad mener Niels Aarud med det Ord?« spurgte vor gamle Bekjendt, Skipper Daniel Halvorsen forbauset og overlegen. »Paa Landjorden staaer jert Udsagn til Troendes; men jeg er en Sømand, der har faret paa det store Iishav langs de iislandske, norske, danske og svenske Kyster og været længst mod Nord af nogen optænkelig dødelig Sjæl; jeg veed Alt, hvad daglig Erfarenhed lærer En paa Søen. Saa spørger jeg Niels Aarud, hvad han mener med det Ord »til Vands«?»

»Jeg mener, det er halsløs Gerning, Svensken her bedriver,« svarede Oldemanden med stor Dybsindighed og tømte sit Kruus, der maalte sex Jernbaand. »Nei, Norsken og Svensken kan ikke forliges hverken til Lands eller til Vands. – See til Silden, siger jeg; naar den gaaer til hos dem, er den ikke hos os, og naar den staaer i tykke Stimer ovre paa svenske Vigside, saa har vi ikke Skyggen af en ægte norsk Graabeinsild i vore Farvande, hvor meget vi end lokker og koster paa Fiskeriet. See bare til den umælende Sild, siger jeg!«

»Kan Skipper Daniel, der er en saa forfaren Mand, maaskee klare os den Sag,« sagde Skolelærer Ramus spydigt, »saa beviser han Landet en Miskundhed, som bør staae antegnet i Aarbøgerne til evig Ihukommelse.«

»Ja, hvorfor kan vor ærlige, store Hvalsild ikke forliges med den forgiftige, svenske Sommersild,« gjentog Oldermænd Niels Aarud og saae uhyre fiffig ud, idet han betragtede Daniel med et lurende og smørret Smil.

»Ja, svar paa det, Daniel,« raabte en mager Borger, »al den Stund Spørgsmaalet er af uhyre Vigtighed, fordi svensk Sild gjør os stor Afbræk i vor naturlige Handel, idet de sælge den i svære Mængder udenværts og tvinge vore Priser ned til Norskesildens halve Værdi i gangbar Mønt.«

»Om mine fornemme Herrer høigunstigt tillade, saa vil jeg paatage mig at videnskabelig begrunde det, jeg føler saa dybt i min Sjæl,« sagde Skolelærer Ramus og reiste sig med Værdighed, »og det kan jeg bevise for Ret og Øvrighed, at Svenskens egen Sild er rød uden om Øinene og har slanten Bug uden Rogn eller Ister. Og den Sild duer plat ikke til at saltes; den skal ædes fersk, eller den lægges i Kjældereren og bliver frossen, eller den maa vindtørres, og den er forgiftig for Folk og Kreaturer. Vore Folk aad den af Sparsommelighed forgangen Vinter langs Grændsen, og vi ere blevne skrøbelige i Maven siden.«

Lærer Ramus rømmede sig og vedblev med hævet, salvelsesfuld Røst, da han saae, at han havde fanget Opmærksomheden ved Tidens brændende Spørgsmaal, Sildefiskeriet.

»Ja, med mine høigunstige Herrer Tilladelse skal Deres beredvillige Tjener bevise, at det, Skipper Daniel nys sagde, hverken har med Sildens Mangfoldighed eller dens Misvæxt at gjøre; den retter sig gemeenlig efter Aaringernes større eller mindre Frugtbarhed paa Landjorden. Fisken har altid i følge Forsynets høieste Bestyrelse været saa fidele at gaae meest til her, naar vi har været meest plaget af Uaar, som igjen staaer i nøie Forbindelse med Grønlandsisen.«

Skipper Daniel slog en Latter op, der skingrende gjentoges af Papegøien.

»Paa det Lav, Skolemester! Nei, det kjender jeg bedre til. Hvalen og Silden, men især Torsken holder sig tæt op til den Slags Driviis og vender bestandig den ene Side til, saa de blive blinde paa det Øie. – Nei, jeg holder med vor Oldermænd; Svensken og Norsken kan ikke forliges hverken til Lands eller til Vands, og vores gode Hvalsild har baade Rogn og Flomme og Mælk med paa ærlig norsk Viis, mens dens Unger bliver til Vissensild i den svenske Skjærgaard, for deres Vand er forgiftig for norske Gjæller.«

Et bifaldende Raab lød til den sidste Taler, der nød sin Triumf og saae sig om med et bevidst Nik, medens han bankede i Bordet med sit Knivskaft efter et nyt Kruus Most.

»Jeg har selv været med til, at de forgangen Aar styrtede hele min Skibsladning af svensk Sild i Rakkerkullen i Danzig, fordi de Snyderere ikke vilde troe, den var norsk, hvormeget jeg end svoer mig fordærvet derpaa. Hvad siger I! herunter med hele Stadsen? Skal dette vare ved, bringer svensk Sild, Herren evig, vor norske Graabein i Miskredit.«

En tyk Borger benyttede Øieblikket og sagde:

»Vi maae dog som retsindige og velbetænksomme Borgere give fornøden Oplysning til Anklagedes Uskyldigheds Forestillelse i Sagens rette og egentlige Omstændighed og Beskaffenhed, idet Svensken nok veed at give sin Sild Fordeel fremfor vor ved at nedsalte den i Egetræstønder, mens vi stole paa vor norske Hvalsilds Retfærdighed og kun salter ham i Fyrretræer.«

»Nei, vi kan ikke med Svensken,« sagde Oldermænden atter og slog i Bordet. »Silden hørte, Gud forbande mig, os til fra Tingenes Begyndelse deroppe Nord paa, og utallige gjæve Kjøbmænd ere gaaede fallit, fordi de i god Tro slog sig ned paa vore Kyster; saa blev Silden af Svensken andetsteds bestemt og henledt. Vi kan ikke med Svensken.«

»Ja, jeg bliver ved mit, som allenfals er mit eget!« raabte Daniel. »Svensken og Norsken kan ikke forliges hverken til Lands eller til Vands. Det samme siger ogsaa vor gode norske Søhelt, Peder Wessel fra Bergen. Han kan trasakke dem, han!«

»Den Mands Skaal bør drikkes i min bedste Kanarisekt,« sagde Værten Jonassen rørt; »den tømme vi med høit løftede Albuer, kjære Venner.«

»Den forgyldte Nøgle«s Stamgjæster reiste sig og tømte Krusene for Peder Wessels Velgaaende med korte Leveraab, og saa blev der pludselig dødsstille i Krostuen, medens Papegøien, der ved

Raabene vækkedes af Sønnen, foer op, baskede med Vingerne og skreg gjennemtrængende og med overbevisende Kraft:

»Pas paa: – Patron snyder – de snyderrr! hi, hi, ha, ha!«

FRA BJØRNEHIEN

En statelig Mand med et tungsindigt Alvor over sine udtryksfulde Træk var under Stamgjæsternes langtrukne Samtale, der her gjengaves i dens Heelhed, fordi den berører en af Borgernes Rigdomskilder: Sildefiskeriet, ubemærket traadt ind i Stuen og stillede sig ved Bordets øverste Ende, medens hans Blik prøvende fløi over Forsamlingen. Salen var ved den Tid overfyldt af en tætpakket Menneskemasse; Hoved saaes ved Hoved, indtil de bageste udviskedes af Tobakstaage og Mørke. Alles Øine stirrede paa den Sidstkomne, som om der ventedes noget overordentligt af denne Mand i dette Øieblik.

Manden var Peder Colbjørnsen, Ætling af den berømmelige Colbjørnsenske Stamme, og som tillige var opkaldt efter Fædrelandshelten Peder Nordmand, hvis Gaard han som tidligere omtalt beboede.

Han var saaledes baade ved Navn og Ahner kaldet blandt Stadens ypperste Mænd, der i disse Trængselens Dage foregik alle Andre med et glimrende Exempel paa Mandsmod og Kløgt.

Her vil maaskee være Stedet at fremhæve den hæderlige Colbjørnsenske Slægt, idet dens fremragende Mænd yde et væsentligt Bidrag til deres Lands Kultur og Krigshistorie. Familiens Medlemmer indtog allerede en fremragende Plads i Landet under Frederik den Andens Regjering, ikke alene som store Jorddrotter, men tillige som oplyste Mænd, der stode fuldt paa Høide med deres Tids meest udviklede Aandsliv. En af Slægtens Forfædre skal saaledes i Midten af det sextende Aarhundrede have besiddet saa meget Jordegods, at han fra sin Fædrenegaard Arneberg i Hof Sogn kunde ride til Oslo paa egen Grund. Et yngre Medlem af Familien var en lang Tid constitueret Stiftamtmand i Christiania og døde samme Sted som Conferentsraad i sit 67de Aar. Endnu findes en Descendent af Slægten i lige nedstigende Linie paa Gaarden Stensrud i Give Sogn, Solør, en i sin Ælde eiendommelig Hovedbygning af Træ, der foruden øvrige Værelser bestaaer af en usædvanlig rummelig, fiirkantet Storstue, hvis Loft, et Spærtage, bæres af et mægtigt Mastetræ, hvorpaa der forhen fandtes en Indskrift, som meddeelte, at Bygningen var opført i Aaret 1324. Paa Væggen i denne Storstue hænger en Tavle med Inscription fra 1779 af Sørenskriveren Schiermann, en Danskfødt, hvilken Omstændighed maa tilskrives, at han nævner en dansk Konge, skjøndt Norge paa nævnte Tid havde sin egen Drot, Magnus den 5te Eriksøn.

»Da Menveds Broder bød i Nord den sjette Sommer,
nedlagdes første Steen til dette Klippehuus.
Gid sidste Barnebarn, som af Colbjørnsen kommer,
bo her, til »stjernet Bjørn, nedslingres næsegruus!«

Slægtens senere Led vedbleve paa fremragende Viis at bære Navnet berømmeligt til Efterkommerne. Saaledes indtog de to Brødre Jacob Edvard og Christian Colbjørnsen høie Pladser i vor Kulturhistorie som Justitiarii i dansk Høiesteret. Efter vor berømte Lovkyndige Anders Ørsteds Vidnesbyrd har Jacob saaledes stor Fortjeneste af den videnskabelige Lovkyndighed. Hans Afhandling til Doctorgraden om den danske Selveierbonde vakte megen Opsigt. Han døde som Conferentsraad 1799.

Broderen, Christian Colbjørnsen, var ligeledes Justitiarius i Høiesteret og døde som Geheimekonferentsraad og Storkorsridder i sit 65de Aar. Han skal have været i Besiddelse af en overordentlig Veltalenhed. Rahbek siger saaledes, at han var lige Mester i Epigrammet som i Panegyriken, lige øvet i at svinge Lynstraaler og Blomsterkrandse. Foruden at have foreviget sit Navn ved forskjellige, udmærkede Lovgivningsarbejder, virkede han som Secretair i Landbrugskommissionen, og Stavnsbaandets Løsning skyldes for en stor Deel hans Varme og Iver for Bondefrihedens Sag. Om disse Brødre findes ogsaa et Epigram:

Brødre af Fødsel ei blot, men Brødre af Aand og af Kløgt
Fædreland Troskab de svoer, tjente som dygtige Mænd
Forfædres Navn og Rang de hævded' ved fædrelandsk Idræt,
og som de hædrede Nor, hædred' hans Ros dem igjen.

Da Kong Frederik den Sjette vilde ophøje Christian Colbjørnsen i Adelstanden, frabad han sig denne Naade og svarede Kongen, at »han ligesom sine Forfædre intet andet Adelskab ønskede end Bevidstheden om at have virket til Kongens og Statens Gavn.«

Endvidere blev en Datter af den bekjendte krigerske Magister Kjeld Stub gift med en Colbjørnsen. Stub tog efter endte Studier ved Kjøbenhavns Universitet Tjeneste som Soldat i Nederlandene, hvor han hurtig svang sig op til Ingenieurofficeer. Efter Hjemkomsten blev han ansat som Præst i Christiania, og her berettes, at en gammel Krigskammerat gjenkjendte ham midt under Prædikenen og udbrød høilydt: »Kilian, wer Teufel hat Dich auf der Cantzel geführt?«

Denne berømte Præst, der som Landoberst deeltog i Krigen med Sverrig 1643 og udmærkede sig ved sin Nidkjærhed og militair Indsigt, blev Bedstefader til de for deres Tapperhed og Høisind velkjendte Søskende Hans, Peder og Anna Colbjørnsen, som hovedsagelig udgjøre vort Bekjendtskab til Slægten, og hvis modige Bedrifter vi lære at kjende i vor Fædrelandshistorie. Det var saaledes saavel paa Fædre- som Mødreneside et tappert og ædelt Blod, som bragte disse Søskendes Hjerter til at banke for deres Land i Farens Dage.

Den danske Professor Jens Møller skriver derfor med Rette:

Stolttere Brødrepar vist ingensteds findes paa Jord;
høiere lued' end ei i Miltiades' Dage
Fædrelandskjærlighed, Mod, Borgeraand, Snildhed i Pagt.

At fremhæve denne Slægts enkelte Medlemmer er som sagt at belyse deres Lands Kultur og Krigshistorie; vi have derfor i Korthed fremhævet disse Personligheder, af hvilke Peder Colbjørnsen forekommer i denne Fortælling.

Peder Colbjørnsen stod nu her i »Den forgyldte Nøgle«s Krostue og saa sig om, mens Forsamlingen ventede i Taushed.

»Kjære Medborgere og Venner,« sagde han, og slog op med Haanden, »jeg har i Fædrelandets Navn sat Eder Stævne her i Aften. – Vi ere Alle i dette Øieblik opfyldte af stor Kjærlighed til vort Land, en Følelse, der ofte er kommen til Ytring i vor gamle Stad under vore berømmelige Forfædre. Kjærlighed og Mod er i Dag hos os Alle steget til en altopofrende Høide. – Har jeg Ret eller Uret?«

»Ret!« snurrede det tordnende gennem Rummet.

»Vi ere enige, og vi ville nu, om Herren beskikker os den Lykke, gaa med til Mandsgjerninger, der skal indskrive Norges Folk blandt Europas tapreste Nationer.«

»Vi ere med!« raabte Borgerne.

Dødsstilhed indtraadte øieblikkelig atter.

»Godt. Herved hverver jeg Eder til Frederikshalds frie Corps, og vi sværge at ville gjøre Fjenden alt muligt Afbræk i hans Forehavender og hverken agte Liv eller Gods, men heller afbrænde vor gode Stad og Hjem end taale ham i vor Rede!«

»Vi sværge!« lød det som et rullende Tordenbrag, medens Arme fra Gamle og Unge fore i Veiret med oprakte Fingre, et høitideligt Øieblik, der indeholdt Forjættelse om ubrødelig Troskab mod deres hellige Sag; Liv i Selvstændighed eller Død.

Da de Andre atter sænkede Armene, beholdt Skipper Daniel sin i Veiret med tre vidt udspilede Fingre og gentog med Gravrøst:

»Vi Sømænd sværge ogsaa at ofre Skude og Ladning til Fædrelandets Frelse! – Jeg kan allerede melde, at der er noget galt paa Færde ude paa Søen.«

Colbjørnsen betragtede ham og spurgte:

»Hvad mener Du?«

»Svenske Fartøier ere gaaede til Ankers foran vort Havneløb – jeg har siddet paa Udkig lige siden i Morges. De landsætter bestandig Folk mellem Skjærene; deres Pramme komme hvert Øieblik ind med flere.«

»Det veed jeg,« sagde Colbjørnsen. »Har Du mere at sige?«

»Ja saa – De veed det? Det kunde De jo have sagt strax, for saa veed De vel mere, end jeg veed,« ytrede Daniel stødt og lod sig dumpe ned paa Bænkesædet.

»Jeg modtager Eders Ed i Norges Navn,« sagde Peder Colbjørnsen henvendt til Forsamlingen. Dermed var Pagten sluttet og Frederikshalds Frikorps oprettet.

»Amen,« sagde Værten Jonasson, der sad i sin høie Halmstol henne foran Disken paa den Side, hvor Pressesylten stod, med Hænderne foldede om Skaftet paa sin store Forskjærerkniv. »Heida, Kjældersvend, den Skaal maa drikkes i gammel norsk Mjød fra salig Farfars egen Tønde. Bring en Omgang af Fadet med de fire Kryds.«

Papegøiens Skoggerlatter lød pludselig gennem Stilheden ved Lyden af Værtens kjendte Stemme.

Henne ved Væggen sade to Mænd som tause Tilhørere. Da Colbjørnsen havde talt, reiste de sig, traadte frem og stillede sig ved den modsatte Bordende. Den Ældres brede og mægtige Skikkelse med den høie, furede Pande og det gennemtrængende Blik under det buskede Bryn tiltrak sig de Omkringstaaendes Opmærksomhed. Bagved ham kom en yngre, slank Skikkelse til Syne med gult, krøllet Haar og to spillende blaa Øine. Han syntes et nøiagtigt Miniaturaftryk af den store Mand, hvis Stilling og Holdning han søgte at efterligne paa bedste Maade.

»Jeg hører her megen god og ærlig, norsk Tale,« raabte Bjørnstad – det var ham og hans Søn. – »Svensken er brudt ind i vort Land, og vi skal nu til at værgе os, ja vel! Men hvad gjør vi saa ved Dansken bagefter? Er han ikke lige saa vel brudt ind i vort Land og har opkastet sig til vor Hersker? Vil I bag efter være med til at jage ham ud, naar vi ere færdige med Svensken? Hvorfor vil Colbjørnsen derhenne værgе os mod den ene Fremmedherre og adlyde den anden? Det gad jeg nok vide. – Hvem svarer?«

»Ja, det gad vi nok vide,« sagde en Stemme bag Bjørnstad; ung Halvor lo og viste sine hvide Tænder. Han kastede Hovedet tilbage, som Faderen gjorde, stak Haanden ind paa Brystet og saae sig om med en freidig og efter hans Mening uhyre overlegen Mine, som han yderligere forhøiede ved at skræve ud med Benene og vugge Overkroppen frem og tilbage.

»Ja, I seer paa hverandre; men mærk Jer mine Ord: vi have nøiagtig samme Ret til vor Selvstændighed som Dansken til sin og Svenskerne til deres,« vedblev Bjørnstad med en Stemme, der steg i Kraft for hver Sætning, han udslyngede.

»Manden er ikke langt fra at have Ret,« sagde en Borger og satte sit Kruus haardt i Bordet.

»Jeg skal sige Jer, hvad det er, vi nu have for,« vedblev Bjørnstad. »Dette er en jammerlig Broderkrig; vi æde jo hinanden op som forsultne Rotter. Alle vi tre nordiske Smaalande ere usselt Fattigfolk hver for sig; bleve vi enige, vare vi en Kæmpe, der kunde tale med i Stormagtslaget. Ja vist, bort med Svensken, som vil mesterere os, og bort med Dansken, som regjerer os! Vi er Norge, hverken svensk eller dansk eller nogen anden udenlandsk Provinds; vi er blot – Norge. Nu er Krigen her; vi har ikke fornærmet eller udæsket; men Krigen er her alligevel, ubuden, uretfærdig. Vi ere her ogsaa, mandsenige, villiestærke for at møde den. Men bagefter, hvad saa? Hvem jager saa Dansken ud og gjør os til et enigt Norden, til den kloge, mægtige Frue, Dronning Margrethes Norden? Er det dette, Colbjørnsen vil os, saa melder jeg mig til hans Frikorps og giver ham mit Liv.«

»Og jeg giver mit,« sagde ung Halvor med et kraftigt Nik.

Kjøbmand Walck havde lagt sin Pibe fra sig paa Bordet, da han saa Bjørnstad træde frem ved Bordenden. Medens han talte, vinkede Kjøbmanden til sin Svend, der sad ved et andet Bord, og hviskede ham nogle Ord i Øret. Svenden forsvandt gennem Døren.

»Hvem er den Mand, som fører saa store og stærke Ord?« spurgte en anden Borger med runde Øienbryn. »Det var besynderligt, at han holdt op med at snakke, før han blev heelt færdig. Han skulde vist lige til at erklære Dansken Krig og udnævne os en ny Konge.«

»Jeg skal sige Jer, hvem Manden er,« sagde Raadmand Walck og reiste sig. »Det er Bjørnstad fra Fossegaarden, og han har ingen Ret til at tale med her blandt Frederikshalds hæderlige Borgere.«

»Bjørnstad! – Fossemanden!« lød det rundt om.

»Det er mig,« svarede Bjørnstad og bøjede sin Kæmpeskikkelse fremover i Tranlampens osende, usikre Skjær, som for at vise Alle sit furede, veirslagne Ansigt. »See kun ret paa mig: saadan seer Halvor Brønnelsen Bjørnstad ud!«

»Han er en Voldsmand, som staaer udenfor Loven, ligesom han i dette Øieblik opfordrer os til Opsætsighed mod vor lovlige og milde, danske Regjering,« sagde Walck, som nød stor Anseelse i Byen, og hvis Ord altid bleve hørte og fulgte. »Han tager vort Tømmer af Fossen og stabler det op paa sin Grund deroppe i Fjeldet. Han er i Aar og Dag stævnet for Lov og Ret uden at give Møde. Han er en fuglefri Mand; vi ville ikke have med ham at skaffe; Norge har nok af hæderlige Sønner til at forsvare sig. – Bort med ham dør!«

Aarerne stode spændte i Kjøbmandens fyldige Pande, medens han pegede mod Døren.

»Ja, bort med ham!« lød det fra flere Sider.

»Saa Du er Bjørnstad?« spurgte Colbjørnsen fra den øverste Bordende.

»Jeg lyder Navnet,« svarede den Tiltalte.

»Saa have vi ingen Brug for Dig for Øieblikket,« ytrede Colbjørnsen og betragtede ham med et koldt Blik.

Bjørnstad foer op; de to Nordmænds Blikke mødtes, og medens de forskende betragtede hinanden, glattedes de rynkede Bryn.

»Naar Krigen er endt, skal jeg søge Dig, om jeg da lever; vi To skulle saa i Fred og Mindelighed prøve paa at klare et og andet, som for Byens Øine maa tage sig mærkeligt ud,« sagde Colbjørnsen og vinkede med Haanden.

Bjørnstad syntes ikke at høre disse velmeente Ord. Hans Blikke søgte tilbage til Forsamlingen, overalt mødte han spottende og haanlige Øine, man lo ad ham og talte høit om ham. Han støttede sine knyttede Hænder mod Bordpladen; de rystede under ham og røbede, at hans rolige Mine skuffede.

»Saaledes ere I, gode Borgerfolk, i Dag som i Gaar, som I blive ved at være,« sagde han med et haanligt og spottende Smil. »I Dag trænger Norge til alle sine Sønner; men I viser en af dets kraftige Mænd bort, fordi han ikke passer i Jeres Kram.«

»I viser to bort,« sagde Sønnen høitideligt.

»Uretfærdighed og Selviskhed, det er Jert Løsen i Dag som for fem og tyve Aar siden, da I joge mig fra Gaard og Hjem,« vedblev Bjørnstad.

Medens han talte, traadte Raadmand Walcks Svend hen til sin Herre og stak ham en Papirrulle i Haanden. Kjøbmanden reiste sig og aabnede Papiret med stor Værdighed.

»Halvor Brønnelsen Bjørnstad, bosiddende Gaardeier paa Fossegaarden i Id Sogn, har i Aar og Dag trodset sin Landsøvrighed, har ladet haant om alle Rettens Stævninger og vedbliver paa ulovlig Viis at tage sig selv til Rette i vort, Frederikshalds Borgeres, Indkomme og Eiendom, vort Tømmer, der passerer Fossen, som fra Arilds Tid var Alfarvei. Bemeldte Bjørnstad tilsiges herved at give Møde i Frederikshald Stad den 1ste Marts for at udsone den ham idømte Straf af tre Maaneders Fængsel i vor Raadhuuskjælder samt tilpligtes at udrede en Bøde af 200 Daler til Stadens Fattigkasse for ovennævnte Lovovertrædelse. Dersom bemeldte Bjørnstad ei er at antræffe i sin Bolig, ei heller adlyder ovennævnte Befaling, vil han fra 1ste April dette Aar at regne blive lyst fredløs, og enhver

god, norsk Borger opfordres at hjælpe Øvrigheden med at tage ham til Fange, død eller levende, og bringe ham til vor Stad Frederikshald, for at nærmere over ham kan besluttes.«

Kjøbmand Walck oplæste dette Dokument med høi og gennemtrængende Stemme. Da Læsningen var endt, sænkede han Papiret og tilføjede:

»Med denne ærede Forsamling af velfornemme Kjøbmænd og Borgere som Vidner, har Bjørnstad nu paa lovlig Viis modtaget Stævning, hvorefter han sig haver at rette.«

Bjørnstad havde ligbleg, med opreist Pande hørt Stævningen tilende. »I sammenrottede Partifæller og Tallerkenslikkere, I som krybe for Jeres Herrers Hundepisk, svinge den skamløst over jeres egne Landsmænd, der endnu ikke have lært at bøje Nakken under Aaget!« raabte han med Tordenrøst og trykkede Hatten fast paa Hovedet, bøiet frem over Bordet. »See, dette er jer Samfundsret! Jeg væmmes ved jert hele Mummiespil. I undsige mig? Nu vel, værer saa Alle mod mig, som jeg er mod Eder Alle. Første Gang jog I mig fra min Gaard, i Aften jage I mig af min Fædrenestad. Vogt Jer! Vi sees vel igjen oppe i Skovene – eller deroppe, hvor Retfærdigheden boer. Maatte I da Alle, som jeg, have gjort Jer Pligt mod Fædrelandet!«

Bjørnstad blev et Øieblik overlegen og udfordrende staaende overfor den sydende og bølgende Menneskemængde, med oprakt knyttet Haand, medens hans Øine skøde Lyn under de sammendragne Bryn. Saa vendte han Forsamlingen Ryggen og skred mod Døren. Sønnen, som var traadt frem til Bordenden ved Faderens Side, fremtog Oberst Bryggemanns Skriin af et rødtærnet Tørklæde og skjød det midt ind paa Bordet.

»Der har I vort første Krigsbytte, som vi alene toge fra Svensken!« raabte han; »det reddede Bjørnstads Søn, mens I laa i jeres lumre Dyner. Farvel herinde i Stanken; nu gaaer Far og jeg.«

»Er Du den unge Bjørnstad, saa kan Du blive hos mig,« sagde Colbjørnsen. »Jeg giver Dig Plads i vort Frikorps.«

»Jeg bliver hos min Far og ikke hos Jer,« raabte Drengen, medens han baglænds drog sig tilbage mod Døren. »Troer I, jeg vil traske om og lade mig snøfle af Jer i jeres trange Gyder, hvor I har forpagtet al Ret og alt Solskin fra os, mens saadan en tyk Hvalsildsluger som ham dør« – han nikkede over mod Kjøbmændene – »sidder hernede og snyder sig fra at betale os vore ærlige Bropenge fra Fossen.«

Ung Halvor stod nu henne hos Faderen i den aabne Dør, hvorudenfor skimtedes brændende Fakler i Gaden og mørke Skikkelser, der færdedes frem og tilbage i det flakkende Skin. Hans lysende Øine saae udfordrende ud over Forsamlingen, ikke ulig Michel Angelos David, hvis Haand famler efter Slingen, mens han søger Fjenden med sit glødende Vredesblik.

I det Døren lukkede sig efter den gamle og unge Bjørnstad, lød atter Papegøiens skjærende Skrig gennem den ophidsede Brummen, som blev tilbage i »Den forgyldte Nøgle«s Krostue.

Da Fader og Søn vare komne udenfor og gik gennem den smalle Gyde mod Broporten, hvor klaprende Trin gjenlode i Mørket, hørte de en Stemme gjentagende raabe deres Navn, og en Mand kom i Løb ned efter dem.

»Stop lidt, Morbror Halvor!« lød Skipper Daniels Stemme.

Drengen standsede, og Skipperen indhentede ham stønnende.

»Her er et Brev til Bror Jørgen deroppe i Mors Hytte fra Søster Ulle,« sagde han og drog et stort Papir frem af Koftelommen. »Jeg lovede forgangen at bringe ham det i Hænde. Hun har forskaffet Olaug en god Plads – det Pigebarn ligger hende svart paa Sinde. – Vil Du fly Jørgen det snarest?«

»Det skal blive besørget,« svarede Halvor. »Men siig mig, hvorfor gav Du os det ikke derinde? Du stod jo lige ved Siden af mig i Krostuen.«

»Jeg turde begribeligviis ikke tale til Jer derinde i Gjæsternes Paasyn,« svarede Daniel og spyttede en Skraa henad Gaden; »jeg kunde jo komme til at vanære mig selv og mit gode Navn og Rygte, naar de Gavtyve fik Rede paa, at vi ere saa nær i Familieskab sammen. Det gjælder at holde sin Skude flot, naar man er i Braad og Brænding, min Gut!«

Ung Halvor vendte ham Ryggen og indhentede Faderen ved Broen, der om kort Tid skulde blive Skueplads for Krigens blodige Rædsler. Han gik hen ved hans Side og sagde:

»Nu veed jeg, hvad Du er, Far.«

»Hvad mener Du?« spurgte Bjørnstad barsk.

»Du er af Bjørneslægt!« svarede Halvor med ubeskrivelig Stolthed. »Veed Du ogsaa, hvem jeg er?«

Bjørnstad standsede og maalte ham med et strengt Blik.

»Jeg er din Søn!« sagde Drengen og saae ham ind i Øiet.

Faderen rakte ham Haanden. Sønnen beholdt den i sin, og de skrede tause videre opad mod Fjeldet.

Oppe i Hjemmets Dør stod en Kvinde, bøiet og stum og lyttede ud i Natten. Vilde de strenge Herrer dernede i Staden tage det Sonoffer, som hendes kjække Dreng havde vundet, og Faderen nu bragte Byens Øvrighed? Vilde de modtage den Haand, han i Dag rakte dem, fredsommelig i Hu? Ja, vilde Freden nu endelig komme efter de lange, bitre Kampens Aar?

BRÆNDETYVEN

Nogle Dage efter at denne Begivenhed fandt Sted i Frederikshald Gjæstgivergaard, den 25de Marts, som var en Onsdag og Fruedag i Fasten, drog Mads Wærn, Lieutenant i Colbjørnsens Frikorps, op i Tistedalen, for at exercere med det nye og uøvede Compagni, samt tegne flere Frivillige blandt Dalfolket. Colbjørnsen betalte af egen Kasse hver vaabendygtig Mand tolv Skilling daglig, naar han var i Tjeneste, og otte Skilling til Underhold, naar han ikke gjorde Tjeneste, eftersom Tistedølnernes daglige Næring ved Savbrugene var ophævet i denne besværlige Krigstid. Somme Folk turde dog ikke i Begyndelsen modtage disse Penge af Frygt for derved at blive hvervede som regulære Soldater, uagtet det var deres Agt at forsvare Konge og Land, saalænge der »var varmt Blod i dem«. Charakteristisk for Folkets fædrelandskjærlige, men antimilitaire Sindelag er følgende Træk:

Fjenden sendte nogle Dage senere Colbjørnsens Fricorps den Hilsen, at dersom han fik fat paa nogen Partigjænger, vilde han flux hænge ham op eller gjøre ved ham det, som værre var, fordi en Deel af Corpset under Truel Wigs Anførsel havde skudt atten af hans Folk og gjort saadan Allarm, at den svenske General Aschenberg ved Herrebroen havde maattet lade sine Folk sidde til Hest den hele Nat. Corpset nægtede alligevel at efterkomme Fæstningskommandant Bruns Opfordring at stille for ham og aflægge Krigsed, for saaledes at faae Ret til at dømmes som Krigsfolk og ikke som løse Partigjængere. Alle som een svarede, at de vare frivillige Mænd, der kun paatog sig Byens Forsvar af Kjærlighed til Land og Hjem; de havde svoret indbyrdes aldrig at give sig som Fanger, men gjøre Modstand til sidste Mand; det var den eneste Ed, de brød sig om at sværge, altsaa frygtede de ikke at blive tagne levende til Fange.

Det bragede og drøuede oppe i Vinterskoven i de trange Bjergpas. Var det Fjeldkaststormen, denne strenge Vintervind, der sammentrænges oppe i Fjeldenes snævre Dale, hvor den tvinges og knibes sammen, til den pludselig med Magt brister ud gennem en Aabning og i sin fulde Vælde farer ned over Fjordene til Skræk for Sømanden, der ikke i Tide har mindsket sine Seil? Hør, hvor den søger at bøie de gamle, rødstrimede Fyrretræer med deres mørke, bredpandede Kroner, der endnu med Stammen halvt begravet i Sne syntes at staae og drømme om Sommerens rosenrøde Solskin, medens Solgangsvinde blæse i Luur for dem, denne blide Vind, der hører Norge til, og som har faaet sit Navn, fordi den med det opgaaende Dagslys blæser fra Øst og trofast følger Solen, til den om Aftenen sender sin Brise fra Vest.

Denne Morgen var det imidlertid tunge og taktfaste Øxehug, der gjenløde i det snævre Skovpas, mens nu og da et Brag forkyndte, at en af Skovkæmperne sank om, opfangedes af Fosterbrødres stærke Arme, der varlig sænkede den Faldne mod Klippegrunden.

»Det var, min Tro, en Kraftgubbe, den!« raabte ung Halvor, tørrede Panden med sit Trøieærme og satte Foden paa den harpixduftende Kæmpestub, om hvilken lyse Splinter dækkede Sneen i flere Alens Omkreds.

Den ældre Bjørnstad lagde Øxen til Roden af det næste Træ.

»Veed Du hvad, Fader?« vedblev Sønneren. »Jeg læste i Aftes i Norges Kongekrønike om den svenske Bonde Thorgny, ham med det lange, hvide Skjæg, der reiste sig paa Thinge og sagde til svenske Kong Oluf: »Den Konge vi nu har, han vil ikke taale, at nogen Mand, som snakker ei ham efter Munden, mæler et Ord, og i den Heltegjerning sætter han sin hele Ære. Norge derimod, hvorefter ingen af de fremfarne svenske Konger lod sig lyste, det er han grisk efter og volder dermed til ingen Nytte mangan Mands Fortræd.« Og saa sagde Thorgny videre til Svenskekongen: »Men see nu, Kong Oluf, har vi svenske Bønder besluttet, at Du skal gjøre Fred med Kong Olav den Digre af Norge og give ham Prindsesse Ingegerd tilægte.« Og saa gav Prindsessen norske Kongen en Pelskaabe, rigt baldyret med Guld, og sit eget Hjerte, – saadan skal det være, vort eget norske Kongepar, – sippedeja!«

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.